

Éntjatsie Jesukristoo xikó ts'én ít'a Markoo

Bi ts'én ínjmi Jua Bautistaa eén Néná

(Matioo 3:1-12; Rkaa 3:1-9,15-17; Juaa 1:19-28)

1 Bi ts'én 'bítsiya éntjatsie xi chjia kjoaa Jesukristoo, xi ndií Néná.

² Xikó ts'én kjit'a xojon xi kats'én'indó nda chjinie'eén Néná xi 'mí Isayaa nínga bi tsó:

K'ie sanguiyatjoón chjinie'énna,
tsi'e nga kui'íjñanda ndiyáa nguindyikin ji.

³ Nda'yáa ngo nda xi kjandayá nangui kixií xi bi tsó:

“T'íjñandajnú ndiyaá Ndiáa,
ti'ankixijnú ndiyaá kui.”

⁴ Kó kja jachó Juaa nangui kixií tsi'e nga atínda xtaa, kó ínjmi nga satínda tsi'e nga sa'ínk'oyá yojoo kjoaa jé xí ndyits'en, tsi'e nga si'anjetakoón. ⁵ Kó ngayeje xta xi tjin nangui Judea kojo ngayeje xta xi tjin naxínda Jerusalen, jataxie nga tsint'ieé. Kó Juaa atínda kui xtaa nguijin ndeje' Jordaán, kó kja katsáyá jeé.

⁶ Njño xi tsajá Juaa tsjaa cho to'o yits'en kamándani kó ngo tjin íkjá ndáyaá, kó chjooa kojo ntsjién xi 'bé nguindie k'íjñá ján xi iskjinie. ⁷ Bi katsó nga ínjmi:

–Jaskan an ndibá ngo nda xi tjin ngasee nga'niú, kó ngaskande an tsoobáinna nga kotjñando an nga skjíndóo n'niuú tjiníndieé. ⁸ An, nga jakoxi ndójoa atindánjnu'un, tanga kui xi s'e kjindibaá, Asién Nixtjiin Néná xí kotindánjnu.

Bi ts'én kastindá Kjisoo

(Matioo 3:13-17; Rkaa 3:21-22)

⁹ Kui nixtjin ján, Kjisoo jatjoni naxiíndá Nasaret, ngo nguindie xi tikón nangui Galilea, kó Juaa atíndá Kjisoo kĩa nguujin ndeje' Jordaán. ¹⁰ Kó nga ts'énfotaxiejín nguujin ndójoaa, Kjisoo kamábe nga katjox'a ndi'ak'ajmi ján, kó nga Asién Nixtjiin Néná ja kji'i tójo ma kji'i nga kjindibánié. ¹¹ Kó kanda'yáa ngo nda ndi'ak'ajmi ján xi bi katsó:

–Jí xí ndí tjóna, 'niú tsjatjínna kjoaa ji.

Bi ts'én kachjat'ayákón Kjisoo

(Matioo 4:1-11; Rkaa 4:1-13)

¹² Nguije kamá kui nii, Asién Nixtjiin Néná tjiénmá kijíjo Kjisoo nangui kixií. ¹³ Kó kĩa kis'ijña yichán nixtjin, kó xindajín Satanaa askot'ayákón. Kó nguujiiin cho tamá kis'ijña, kó ndítsjiee Néná kats'éenseén Kjisoo.

Bi ts'én its'iyanií Kjisoo nga kats'én xaá

(Matioo 4:12-17; Rkaa 4:14-15)

¹⁴ Kó nguije kananguis'ien ndoboaya Juaa, Kjisoo kijí nangui Galilea nga ínijmi éntjatsiee Néná. ¹⁵ Kó bi katsó:

–Je jachó nixtjin, kó Néná je tsá kotíxoma, ti'ank'oyajnú vojojnë, kó ti'ans'ijinjnë éntjatsiee Néná.

Kjisoo bi ts'én tsíchjiaa nijún já xi tsoboá tjió

(Matioo 4:18-22; Rkaa 5:1-11)

¹⁶ Kó nga tso'ba Kjisoo t'a ndáchíkon xi tikón nangui Galilea, kamábe nda xi 'mí Ximoo kojo nts'ie kui ndaa kui xi 'mí Jandree nga nda'ya ndyimején nguujin ndáchíkoón, ngat'a xá tjió kats'én kui jaá. ¹⁷ Kó Kjisoo bi katsoó:

–Ndbátjinguijnú'un, kó an xí sa'injnú'un nga tasá xtá xi k'uitkójnú xikoó tsi tjió xi kondoboajnú.

¹⁸ Kó ti kji'a índomasien nda'yaa, kó kijítjĩnguii Kjisoo.

¹⁹ Kó nguichí boa'á kijí Kjisoo, s'e kamábe nda xi 'mí Sandiyaá kojo nts'ie kui ndaa xi 'mí Juaa, ndi nda xi 'mí Sebedeoo, kui jaá ngo nguia tjosso je síndo nínga ndyikjójajin nda'yaa. ²⁰ Kó Kjisoo tjiénmá tsíchjiaa, kó kui jaá nguia tjosso jee íjñá Sebedeoo kui xi na'mi manii kojo moso xi ngase xi bosikójo kó kijítjĩnguii Kjisoo.

**Bi ts'én kats'éndaya Kjisoo ngo nda xi
tjijjin asién nixtjin xi ndajín
(Rkaa 4:31-37)**

²¹ S'e Kjisoo kojo xtaa jachó naxiínda Kapernaum, kó nga nixtjin ndikón ts'as'ien ndi'a nínga ndokjoa eén Néná kó íts'iyani nga akóyá eén Néná. ²² Kó xtaa kijíndikoón xikó ts'én akóyá Kjisoo, ngat'a akóyá xikó maá tsi xá tjiín, jmí tsi xikó ts'én bokoyá já chjiniékjoakitii. ²³ Kó kĩa ndi'a nínga ndokjoa eén Néná kis'ijña ngo nda xi tjijjin nguujin vojoo ngo asién nixtjin xi ndajín xi bi katsó nga askandáyá:

²⁴ ¿Mí xi tjiín kjoaa jin, Kjisoo xi chjiani Nasaret? ¿A je kjoé'e ni'ínkjiéjñe? Je be an 'yání ji, kó je be an nga ji xi xta tsjiee Néná.

²⁵ Kó Kjisoo kats'énxchánjo kui asién nixtjin xi ndajín nga bi katsoó:

–jSe ni'ín ji, kó tjitaxiejín vojoo kui ndaa!

²⁶ Kó kui asién nixtjin xi ndajín 'niú ítsanieyá kui ndaa, kó 'niú askandáyá s'e jataxiejjin vojoo. ²⁷ Kó ngayeje xtaa achichí katsakjónní, kó bi katsó ja k'ie ja ngaján nga asíyaa xkjín:

–¿Mí ni xi'bi? ¡Kui ndaa ngo ni tjatsie ts'énbokoyá kó xikoó tsi xá tjiín! ¡Ngaskande asién nixtjin xi ndajín botixómaá, kó nt'ié'eén!

²⁸ Kó 'niú tsá kanda'yá kjoaa Kjisoo, ngayeje nangui xi tjin Galilea.

**Bi ts'én kats'éndaya Kjisoo nchi'yaá Peé
kojo kjín xta xi oon**

(Matioo 8:14-15; Rkaa 4:38-39)

²⁹ Kó nguije jatjo ndi'a nínga ndokjoa eén Néná, Kjisoo, Sandiyaá kojo Juaa, kijí ndi'aa nda xi 'mí Ximoo kojo Jandree.
³⁰ Kó nchi'yaá Peé nt'e kji'ijñajo. Kó ti kji'a ki'míyaá Kjisoo,
³¹ kós'e Kjisoo kijí kón tiñaa kui xtaçhoón, iskjíbé tsja kó kats'énkjastjien, kó ti kji'a kichiajá nt'ee, kó kui xtaçhoón kats'énseén kui jaá.

Bi ts'én kats'éndaya Kjisoo kjín xta xi oon

(Matioo 8:16-17; Rkaa 4:40-41)

³² Kó nga ma k'atjé ts'ueé, nguije kjima'nña, tsanguínjoo Kjisoo ngayeje xta xi oon kojo xi síndojiin xindajín nguijin yojoo, ³³ kó ngayeje xta naxíndaá kamátikó ngantjoaa. ³⁴ Kó Kjisoo kats'éndaya ngayeje tokoya chi'in xi tjiín kjín xta, kó kjín xindajín ts'axié kó katsjandiéjiin nga kuichjia, ngat'a kui xindajiin je be 'yá kuí boa Kjisoo.

Bi ts'én ínijmi Kjisoo eén Néná nangui Galilea

(Rkaa 4:42-44)

³⁵ Ngo ndiya nga achichí tajñó, nga jñóya ngasee, jastjien Kjisoo kó kijí ngo nguindie t'axín nga kijíchjiaa Néná. ³⁶ Kó Ximoo kojo xta xi síndojó kijíngase Kjisoo, ³⁷ kó nguije kasakoo, bi katsoó:

–Ngayeje xtaa ndyimongasee ji.

³⁸ Kó Kjisoo bi katsoó:

–Tjián nangui xi síndo t'a kui nguindiee ts'i'e nga kojo kia k'uiniijmi an eén Néná, ngat'a kuí xá jé'e an.

³⁹ Kó boá ts'én Kjisoo ínijmi eén Néná kia ndi'a nínga ndokjoa eén Néná xi ts'i'e kui xtaa xi síndo ngayeje nangui Galilea, kó ts'axié xindajín xi kis'índojiin xtaa.

**Bi ts'én kats'éndaya Kjisoo ngo nda xi tjiin
chi'in xi ts'enkjátsón tjiin yojoná**

(Matioo 8:1-4; Rkaa 5:12-16)

⁴⁰ Kó jachókoón Kjisoo ngo nda xi tjiin chi'in xi ts'enkjátsón tjiin yojoná xi asiént'aa tikoó, kó bi katsoó:

–Tsi ji xi mejeén kama ti'intsjiejínni nga xtjo'óxin chi'inna.

⁴¹ Kó Kjisoo nimaakamaá kui ndaa, yejénnié tsja kó kats'énjo, kó bi katsoó:

–Mejéna, ngatamatsjiejón ji.

⁴² Kó ti kji'a kichajá chi'in xi ts'enkjátsón tjiin yojoná xí koon kui ndaa, kó kamátsjiejón. ⁴³ Kó Kjisoo kats'énkjí, kó 'niú tsí'aa nga bi katsoó:

⁴⁴ –Jé'en, ngata 'yájin xi 'míyée kui nií, tasá t'enchiin chiná'mií kó takée yojoo, kó te'é ji ngo chjie xikó kji'i xi si'ank'as'ien xi tsó kjoakitij Moisee, tsí'e nga skuie kui jaá nga je kamádaya ji.

⁴⁵ Tanga kui ndaa nguije kijí, íts'iyanií nga ínijmíí ngayeje xtaa kui ni xi kamáta'in, kuíni nga Kjisoo nguiti kamájin nga nda ts'as'ien naxíndaá, tasá t'a ndia kis'ijña nínga jmí xtajín, kó jachókoón xta xi chjiani tajná nanguiní.

Bi ts'én kats'éndaya Kjisoo ngo nda xi majín fí

(Matioo 9:1-8; Rkaa 5:17-26)

2 Kó nguije ja'a chiboa nixtjin, ts'as'ien nguíní Kjisoo naxínda Kapernaum, kó tsint'ie xtaa nga nguiya ndi'a tikón Kjisoo. ² Kó achichí xta kamátikó kó ngaskande nguiti kis'ienjín ngase t'a ngantjoaa ndi'aa. Kó Kjisoo kja ínijmi eén Néná. ³ Kós'e jachó xtjieen nínga tikón Kjisoo nijún já xi ndyíya'ank'á ngo nda xi nima xi majín fí. ⁴ Kó nga kamájin jachójo tínaa Kjisoo kui nda xi nima, ngat'a achichí xta xi tjin, iskjix'á nk'aa ndi'aa kó kja kats'énkijatjajen nchan xi kji'isoón nda xi majín fí. ⁵ Kó nga kamábe Kjisoo nga s'ijiin Néná kui jaá, bi katsoó nda xi nima:

–Ji ndí, jée je kini'ánjetakoón.

⁶Tanga nguĩjĩn kui xtaa kis'indojin já chjiniékjoakiti xi bi ts'én yĩjin kon: ⁷“¿Ánni nga boa ts'én chjia kui ndaa? Néná ch'o tĩtsoó. ¿'Yání xi kamaa sa'ínjetakón ngo jé, a mí tsi ta kuí tsi Néná?” ⁸Kó Kjisoo kamákjín tji'niúú asién nixtjiin ni xi yĩjin kon kui jaá, kó bi katsó nga asiyaá:

–¿Mí kjoaa nga boa ts'én ndyifojintakónjnú? ⁹¿Mí ni xi ni'ínjín kji'i ngase xi k'uiín ngo nda xi majín fí: A nga bi k'uiín: “Jée je kini'ánjetakoón”, axa nga bi k'uiín: “Tisítjín, chjábe ncháan kó t'en jí”? ¹⁰Tanga tsi'e nga xchajnú nga ndí nda xi'iin tjiín nga'niú kui t'anangui tsi'e nga kamaa sa'ínjetakón jé.

Kós'e bi katsoó nda xi majín fí:

¹¹–Kó jí bi t'íxiaán, tisítjín, chjábe ncháan kó t'en ndi'áa.

¹²Kós'e kui nda xi nimaá, tjiénmá jastjén, iskjíbé nchaan, s'e jataxie nga kamábe ngayeje xtaa, kó achichí kijíndikoón ngayeje kó katsjaá kjoaje Néná nga bi katsoó xkjin:

–Kjie ngo ndiya yajne ngo ni xi xikoó xi'bi.

Kjisoo bi ts'én tsíchjiaa Matioo

(Matioo 9:9-13; Rkaa 5:27-32)

¹³Kó ti kijí nguini Kjisoo t'a ndáchikoón, kó kjin xta kijkón tiñaá, kó Kjisoo akóyaá kui xtaa. ¹⁴Kó nga ja'a kjaá, kamábe nda xi 'mí Lebií xi ndí Alfeoo nga tikónt'a yamíxa nínga machjítjé nií, kó bi katsoó:

–Ndibétjinguini.

Kó Lebií Jastjén kó kijítjinguí Kjisoo.

¹⁵Ngo ndiya nga Kjisoo tikónt'a yamíxa nga ts'énkjinnie nño ndi'aa Lebií, achichí ma já xí foa'á'yá ton xi machjítjé ni kojo xta jé kojo xta tsi'e Kjisoo xi síndot'ajo, ngat'a achichí kamá xta xi kijítjinguí. ¹⁶Kó já chjiniékjoakitií kojo já fariseoo, nga kamábe nga Kjisoo ts'énkjiniejo nño já xí foa'á'yá ton xi machjítjé ni kojo xta jé, bi katsó nga asiyaá xta tsi'e Kjisoo:

–¿Mí ni xi'bi, nga mostrojnú ts'énkjiniejo nño já xí foa'á'yá tɔn xi machjítjé ni kojo xtá jé?

¹⁷ Kó Kjisoo nga tsint'ié kuí nii, bi katsó:

–Xtá xi oon xí chjieén chjiniendiki, jmí tsi xtá xi ndaa. Kó an jmí xtá xi kixi jé'echjiajáan, xtá jé xí jé'echjiáa.

Bi ts'én akasiyáá Kjisoo kjoaa kjindiaá

(Matioo 9:14-17; Rkaq 5:33-39)

¹⁸ Ngo ndiya nga xtá tsi'e Jua Bautistaa kojo já fariseoo ndyits'enkjá'a kjindiaá yoojo, jachókoón Kjisoo kó bi katsoó:

–¿Mí kjoaa nga xtá tsi'e Juaa kojo já fariseoo ts'enkja'á kjindiaá yoojo, kó xtá tse ts'enkja'ájín kjindiaá yoojo?

¹⁹ Kó Kjisoo bi katsoó:

–¿A kamarií k'uúndo kjindiaá xtá xi tjimá ndi'ibixaan, tjienga kia tikónjo ndá xi kuixaan? Tjienga kia tikón ndá xi kuixaan kamajín k'uúndo kjindiaá. ²⁰ Tanga nga kjochó nixtjin nga xchje'éxiín ndá xi kuixaan, kó kui nixtjiín nga kama k'uúndo kjindiaá.

²¹ Ngojín xtá xi njño tjatsie koóyaa nga kui'ixtió njño ngo xtjí xchá, tsi boá sa'ín, njño tjatsiee skjíndiyá njño xchaá, kó tsie ngase xtjóndiyá xtjí. ²² Kó ti nde ngojín xtá xi kuíndiyá bino tjatsie ngo tijitjixín xchaá, ngat'a bino tjatsiee skjíndiyá tijitjixín xchaá, kó binoo kojo tijitjixiín jmí chjí kamajínnii. Kuíni nga bino tjatsiee tijitjixín tjatsie kuíndiyá.

Bi ts'én tsíchjia Kjisoo kjoaa nixtjin ndikoon

(Matioo 12:1-8; Rkaq 6:1-5)

²³ Ngo ndiya nga nixtjin ndikón Kjisoo kojo xtá tsi'e ja'a ngo nguíndie nínga tjitjie to ndsokoan nño, kó kui jaá íts'iyanií nga ts'enjen nítiín. ²⁴ Kós'e já fariseoo, bi katsoó Kjisoo nga asiyaá:

–¿Mí kjoaa nga xtá tse ndyits'en ni xi tsjandiéjín kjoakitii nga ni'án nga nixtjin ndikón?

²⁵ Tanga Kjisoo bi katsoó:

–¿A jmí nixtjin kini'ányajnú xojon xi kjit'a ni xi kats'én Ndabii ngo ndiya nga kamáchjieén kojo nga kamábojoó kui

kojo xta xi tso'bájo, ²⁶ kóts'en ts'as'ien ndi'aa Néná, nga kamá chiná'mi xi 'niú nk'a xaá nda xi 'mí Abiataar, kó iskjinie kui kojo xtaa pan xi je kini'ánk'as'ieen Néná, kui xi tsjandíjín kjoakitíi nga skjinié kui kojo xtaa, kó ta kuí tsi já chiná'mii xi ma kjinie, kó ngaskande katsjaá xta xi tso'bájo nga?

²⁷ Kó bi katsó ngase Kjisoo:

–Nixtjin ndikoón kamánda tangat'anií xtaa, jímí tsi xtaa xi kamánda tangat'anií nixtjin ndikoón. ²⁸ Kó kuíni nga, ndií nda xi'iín ngaskande kui botixómaá nixtjin ndikoón nga.

Bi ts'én kats'éndaya Kjisoo ngo nda xi kixiyá tsja

(Matioo 12:9-14; Rkaq 6:6-11)

3 Kó ti ts'as'ien nguini Kjisoo ngo ndi'a nínga ndokjoa eén Néná, kó kja kis'ijña ngo nda xi kixiyá tsja. ² Kó kichindá 'ma Kjisoo tsi'e nga xcha tsi sa'índaya kui ndaa nga nixtjin ndikón, tsi'e nga boá ts'én sakoó ngo kjoa nga koónguíta'in. ³ Kós'e Kjisoo bi katsoó nda xi kixiyá tsjáa:

–Tisítjin kó k'ie tindyin ji ngamasieen.

⁴ Kó bi katsó nga asíyaá xta xi ngasee:

–¿Mí ni xi tsjandíe kjoakitíi nga ma ni'án nga nixtjin ndikón: A ni xi nda, axa ni xi ndajín? ¿A ko'naxié'á, axa si'ank'ién ngo xta?

Tanga tsíchjijajín kui jaá. ⁵ Kós'e nguije asko'á tamá ngayeje xta xi ja'atjijajoon, ndasen kamaá ngat'a tanisién tajá inímaa, kó bi katsoó nda xi kixiyá tsjáa:

–Tjintie ndse.

Kó kui ndaa yejéntie tsja, kó kamándaya tsja. ⁶ Kó nguije jataxie já fariseoo, íts'iyanií nga índajo xta xi majo nda re Erodeé kóts'én sa'ínk'ién Kjisoo.

Bi ts'én kats'éndaya Kjisoo kjín xta t'a ndáchikoón

⁷ Kó kijí Kjisoo kojo xta tsi'e t'a ndáchikoón, kó achichí xta xi chjiani nangui Galilea xi kijítjinguíi kojo xta xi chjiani

nangui Judea. ⁸ Kojo xi chjiani naxiínda Jerusalen, kojo xi chjiani nangui Idumea, kojo xi chjiani ngándaá ndeje' Jordaän kojo xta xi chjiani ngandee nangui Tiro kojo xi chjiani nangui Sidon, tanisién kjín xta xi tsint'ié ngayeje ni xi kats'éñ Kjisoo xi kijítjnguii. ⁹ Kó Kjisoo tsíchjiajo xta tsi'e, tsi'e nga kui'íjñandaa ngo tjotso je kó nga kui'índyió'niújín xta kjín xi kamátikó kīaa. ¹⁰ Ngat'a achichí kjín xta xi kats'éndaya, kuíni nga kui xta xi oon taxkiya katsanguijin kjoa'niú yojoo nínga tikón Kjisoo tsi'e nga sa'ínjo. ¹¹ Kó kji'a nga kui asién nixtjin xi ndajín kamábe Kjisoo, indyiát'aa tikoó kó bi katsoó nga askandáyaá:

–jÍ xí ndíí Néná!

¹² Tanga Kjisoo 'niú kats'éñxchánjo kui xindajín tsi'e nga kotsoyajín 'yání boá xi kui.

Bi ts'éñ ja'ájin Kjisoo nga tiejó já apostroo

(Matioo 10:1-4; Rkaa 6:12-16)

¹³ Kó Kjisoo kijí ngo ngasón tjngui kó tsíchjiaa já xi kamámejeén ja'ájin kui, kó kui jaá kijíkoón. ¹⁴ Tiejó ma já xí ja'ájin, tsi'e nga kjótso'bájo kojo tsi'e nga sanguíya nga kui'ínjimi eén Néná, ¹⁵ kojo tsi'e nga k'uieé xá nga kamaa sa'índaya xi oon, kojo nga kamaa k'oxié xindajín xi síndojiin xtaa. ¹⁶ Kuí xi'bi nga tiejó já xí ja'ájin Kjisoo: Ximoo, xi Peé katsoó nga, ¹⁷ Sandiyaá ndíí Sebedeo, kojo Juaa nts'ie Sandiyaá, kui xi Boanerje ít'a ja'éñ, ndíí cho'on tsó kui ja'eén, ¹⁸ kojo Jandree, kojo Nguiripee, kojo Bartolomee, kojo Matioo, kojo Tomaa, kojo Sandiyá ndíí Alfeoo, kojo Tadeoo, kojo Ximoo nda kananistaa, ¹⁹ kojo Juda Iskariotee, nda xi jaskan kats'éñk'as'ien Kjisoo.

Bi ts'éñ tsíchjia Kjisoo kjoaa xindajín Belsebuu

(Matioo 12:22-32; Rkaa 11:14-23; 12:10)

²⁰ Jaskan ts'as'ien Kjisoo ngo ndi'a, kó ti ingo ndiya nguíní nga achichí kjín xta kamátikó, kó nde kamájín iskjinie ni

chinie kui kojo xtaa. ²¹ Kó kji'a nguije tsint'ié xtaa Kjisoo, kijíkja'á ts'i'e nga kjojo, ngat'a je kjimatsabeé Kjisoo katsó.

²² Tanga já chjiniekjoakiti xi kjindibáni naxínda Jerusalen, katsó nga Kjisoo nga'niuú nda nguitokoo xindajín xi 'mí Belsebuu xó ts'énkjién nga 'boxié asién nixtjiin xindajín.

²³ Kó Kjisoo tsíchjiaa kui jaá, kó ngo énkjín tsíchjiajo nga bi katsoó:

–¿Kóts'en kamaa xindajín Satanaa nga ti kuii k'oxié soboa yoojo? ²⁴ Kó tsi ngo nguindie nínga botixómá ngo nda re jó tjín kama nga skjánjo xkjín, tsiejín kamaa kui nguindiee, ²⁵ kó tsi xta xi síndo ngo ndi'a tsi jó tjín kama, tsiejín kamaa nga k'uijñá ngase. ²⁶ Kó tsi xindajín Satanaa kondra k'uijñá ti kui yoojo kó jó tjín kama, nguiti tsiejín kamaa nga k'uijñá, kó je ta kia tsi tjién jachó.

²⁷ Ta'yajín xi kamaa k'os'ien ndi'aa ngo nda xi tjingá'niuú kós'e sa'ínchéjeé ni xi tjiín, tsi tjónjín kui'íta'niuú kuí ndaa. Boa tsi ts'én nga kamaa sa'ínchéjeé ni xi tjiín.

²⁸ Jakoxi ni xi xianjnu'un nga kamajetakoón ngayeje jeé xtaa kojo tsi ch'o katso, ta ni xi katso nga kuichjia, ²⁹ tanga xi ch'o katsoo Asién Nixtjiin Néná, jmí nixtjin si'anjetakoón, tasá k'uiéé je ngatsjé nixtjin.

³⁰ Ngat'a kui jaá katsó nga ngo xó asién nixtjin xi ndajín tikónjiin Kjisoo.

Bi ts'én katsáyá Kjisoo 'yání xi naaa kojo xi nts'ie

(Matioo 12:46-50; Rkaa 8:19-21)

³¹ Kó jaskan jachó naaa kojo já nts'ie kojo ínychjín ndichja Kjisoo, kó nditsen kis'indo s'e katsanguiya xi tsíchjiaa Kjisoo.

³² Kó xta xi síndo nga ngo foa'atjiyajoón Kjisoo bi katsoó:

–Naáa kojo nts'ie kojo ndichje nditsen ján síndo, kó jí ndyimongasee.

³³ S'e Kjisoo bi katsó:

–¿'Yání xi naana, 'yání xi nts'ie an, kó 'yání xi ndichja an?

³⁴ Kó askotsijeen xta xi síndo nga ngo foa'atjiyajoon kós'e bi katsó:

–Kuí xi'bi xi naana kojo xi nts'ié an kojo xi ndichja an.

³⁵ Ngat'a ngayeje xi sa'ínkjatjosón ni xi mejeén Néná kuí xi'ba xi nts'ié an, xi ndichja an kojo xi naana.

Bi ts'én íjñá chíboá Kjisoo kjoaa ngo ndá xi atítsojo xojmá
(*Matioo 13:10-23; Rkaq 8:9-15*)

4 Kó ingo ndiya nguini akóyá Kjisoo t'a ndáchíkoón, kó achichí ma xta xi kamátikót'aa nga ngo foa'atjiyajoon, kó Kjisoo ngo tjotso je kijík'íjñaya, tjienga ngayeje xtaa t'a ndáchíkoón kis'indo. ² Kó achichí ma ni xi tsíchjiajo nga kats'énkjién énkjín, bi katsó nga akóyáa:

³ –Nda'yájnú kui nii: Ngo ndá xi 'bítjie, kijík'itjie xojmá. ⁴ Kó nga ítjie xojmaá, ngo tjín xi ixó t'a ndiyyáa, kó kjindibá nisie xi tjín nk'a ján s'e iskjinie. ⁵ Ingo tjín kuí xojmaá xi ixó nguijin ndijoo, nínga tsiejín ndie tjín, kó tsá katjoñts'ién, ngat'a nangajín tikón ndiee, ⁶ tanga nga jatjo ts'uee, kats'énchjaán ngat'a 'niújín nanga síndo jamaa, kó kixí. ⁷ Ingo tjín kuí xojmaá xi ixó nguijin yándá'yaá, kó nga kamánk'á yándá'yaá, kats'énxí, kó jmí to kis'iejín. ⁸ Tanga ingo tjín kuí xojmaá xi ixó t'anangui xi ndaa, ín'ts'ién, kó kamáxchá, kó kis'iee to, tjín xi katsjá kantié to, tjín xi katsjá ichítie kojo tie, kó tjín xi katsjá úchán to nga ngo nga ngo.

⁹ S'e bi katsó ngase Kjisoo:

–Xi tjín tjiboanijon nga kuint'ie, ngatasienníjón kui eén.

Bi ts'én katsáyá Kjisoo mí kjoaa nga énkjín kats'énkjién
(*Matioo 13:10-17; Rkaq 8:9-10*)

¹⁰ Kó jaskan nguije kis'ijña soboa Kjisoo, xta xi kis'indot'aa kojo nga tiejó xtaa, asíyaa kjoaa kui énkjín xi katsáyá. ¹¹ Kó Kjisoo bi katsoó:

–Jún je ki'míyajnú ni xi tji'maá xikó ts'én botixómá Néná, tanga kui xta xi síndo nditsen ján énkjín xí tjindókojajo nga

tj'i'míyaá ngayeje nii, ¹² tsi'e nga nda tsi skotsíjen, skuie, tanga kamakjínjín, kó nda tsi kosiénnijon, kuínt'ie, tanga kamakjínjín, tsi'e nga kosíkjoyajín yojoo kó si'anjetakónjín jeé. ¹³ Kó Kjisoo bi katsoó nga:

–¿A makjínjínjín kui énkjín? ¿Ja kóts'en kamakjínjínjín énkjín xi ngasee? ¹⁴ Nda xi 'bítjie xojmaá, kuí xí 'bítjie één Néná. ¹⁵ Kó kuí bí xta xi xikoó xojmá xi ixó t'a ndiyaá: kui xta xi nguije ik'ítjiejín één, tanga nguije nt'ie, ta tj'i'niú ndibá xindajín Satanaa kó foa'áxiín kui één Néná xi je kamátjie nguujin inímaa. ¹⁶ Kó ti boá ti kon xta xi xikoó xojmá xí kamátjie t'anangui nínga tjín ndijoo: nguije nt'ie één Néná, ti kji'a achichí tsja maá nga kjbé, ¹⁷ tanga nga jmí jamajín, kuíni nga ta chiboa tsi 'bondíyaá, ngat'a kji'a nga tangat'anii één Néná foa'atio ngo kjoanimá, kojo tsi miyotjinguui, tjienmá 'bijñamasien ni xi tsi'e Néná. ¹⁸ Kó kje'e xta xi bi kon xikoó kui xojmá xí kamátjie nguujin nda'yaá: nt'ie één Néná, ¹⁹ tanga ta soboa nda kjimaa ni xi tjín kui ngasondiee kó kjoach'ánchaa kjoachoon kojo kjoandikonkoón nii 'bos'ieén kó ts'énxí één Néná, kó kui niú xi tsjandíjín nga boajaá to. ²⁰ Kó kuí xi'bi xi ik'ítjiejie t'anangui ndaa: xta xi nt'ie één Néná kó nda kjbé, kó kuí xí xikoó xojmá xi tsjá kantié, ichítie kojo tie, kojo ngaskande úchán to nga ngo nga ngo.

Bi ts'één akóyá Kjisoo kjoaa ndi'ii

(Rkaq 8:16-18)

²¹ Kó Kjisoo ti bi ti katsoó kui jaá nga:

–¿A tjín xta xi kuí'ítí ngo ndi'ixó tsi'e nga kuí'íjñá nguindiee ngo kojo kojo tsi nguindiee ngo nchan? ¿A mí tsi ngo ndi'ixó nínga 'bítíyá ndi'í xí ts'entsíjeen 'bíjñá tsi'e nga sa'íntsijen? ²² Ngat'a jmíjín ni xi tji'má, xi xchajín mí niú boá, ti nde jmíjín ni xi tikón'má xi xchajín nínga tsijeén. ²³ Xi tjín tjíboanijon nga kuínt'ie, ngatasienníjón kui één.

²⁴ Kó Kjisoo bi katsó ngase:

–Nda nda ma tasiénnijonjnú ni xi ndyinda'yájnú, ngat'a xikó ts'én nda kosiennijonjnú, boá ts'én tsie ngase koé'éjné nga kamakjínjné, kó ngaskande kjósón ngasee. ²⁵ Ngat'a xi nt'ié ni xi bokoyá an, tsie ngase koé'eé nga kamakjín, tanga xi nt'iéjín, chja'áxiín ngaskande ni xi chíí makjín.

**Bi ts'én íjñá chíboá Kjisoo kjoaa énkjiín
xojmá xi foa'á soboaá**

²⁶ Kó ti bi ti katsó Kjisoo nga:

–Nínga botixómá Néná, boá fóyanii xikoó ngo nda xi kui'ítjie xojmá nguijin t'ananguii. ²⁷ Kui ndaa tsi kjófé kojo tsi kjostjén, tsi nga nixtjin kojo tsi nga nixtjén, tanga kui xojmaá kji'bínts'ién kó kjimank'a, nda tsi kui ndaa nde bejín kóts'en kjimaxchání. ²⁸ Ngat'a t'ananguii tjíts'én xchá soboaá kui xojmaá: tjón xkaa tjo, s'e tjo nítiín, s'e mato nítiín. ²⁹ Kó nguije kichjí too, tjénmá nanguii kicha nga bichá ngat'a je jachó nixtjiín nga xtí.

**Bi ts'én íjñá chíboá Kjisoo énkjiín xojmaá mostasaa
(Matioo 13:31-32; Rkaa 13:18-19)**

³⁰ Kó ti bi ti katsó Kjisoo nga:

–¿Mí ni xi k'uijñá chíboayajnú'un nínga botixómá Néná, axa mí énkjín xi sa'inkakíín? ³¹ Xikóníí ngo ndí xojmaá mostasá xi 'bítjie nguijin t'ananguii, kuí ndí xojmaá xi tanisién 'niú chichí ngase ngayeje xojmá xi tjín t'ananguii, ³² tanga nguije sitjie, maxchá, kó kuí yaá xi 'niú je kojo xi 'niú nk'a ngase ma ta boajínnii ngayeje yá xí kji'itjiejé xtaa, kó achichí 'niú tsingá ma tjiaa, ngaskande nisie xi tjín nk'a ján kja fochó ts'énda ndofoaa nguindie tjínk'ieén kui yaá.

**Bi ts'én katsáyá Kjisoo kjoaa kóts'en kats'énkjién énkjiín
(Matioo 13:34-35)**

³³ Kó kjín énkjín xikoó xi'bi xi kats'énkjién Kjisoo nga tsíchjiajo xtaa eén Néná, ta xikó ts'én kamákjínrií kui xtaa.

³⁴ Jmí nixtjin nga énkjínjín kats'énkjién nga tsíchjiajo, tanga xta tsi'e katsáyá t'axín chan chaan ngayeje nii.

Bi ts'én kats'énk'íxió Kjisoo tjoó kojo ndáchíkoón

(Matioo 8:23-27; Rkaq 8:22-25)

³⁵ Kui nixtjin ján nguije kjimajñoó, Kjisoo bi katsoó xtaa:
–Tjián ngándá xi ingoboá ján.

³⁶ Kó kats'énkjí xta kjíin, kó tsanguínjo Kjisoo nguiya kui tjosso je xi takó tikoón, kó tjín xta xi kijítjinguui xi tjimáya kje'e tjosso je. ³⁷ Kó nga tjimájin nguijin ndaá kjindibá ngo tjo'niú xi ndeskande ts'enk'ás'ién ma ndójoa nguiya tjosso jee, kó ngaskande je matingándá ma. ³⁸ Kó Kjisoo kji'ifé ngaxton tjosso jee, kó ngo nibínguitoko kats'énkjién. Kini'ánkja'aá kó bi ki'mí:

–¡Ji mostro! ¿A ndasenjín nga je matingándá?

³⁹ Kó jastjién Kjisoo, kó 'niú tsíchjiajo tjoó, s'e bi katsoó ndáchíkoón:

–¡Xió! ¡Xió tindyin!

Kó tjiénmá kixixió tjoó, kós'e kis'ie xió xió ngasón ndójoaa.

⁴⁰ Kós'e bi katsoó xtaa:

–¿Ánní nga ndyindokonjnú? ¿A s'ijinjinjnú?

⁴¹ Kó achichí katsakjónní kui jaá, kó ja k'ie ja ngaján bi katsoó xkjín:

–¿'Yá ndaa boá xi'bi, nga ngaskande tjoó kojo ndáchíkoón nt'ie'eén?

Bi ts'én kats'éndaya Kjisoo ngo nda xi tjíjin

asién nixtjiin xindajín

(Matioo 8:28-34; Rkaq 8:26-39)

5 Kó nga jachó ngándaá ndáchíkoón, nanguii xta Jerasa. ² Nga jatjajen Kjisoo tjosso jee, tjiénmá jachókoón ngo nda xi tjíjin ngo asién nixtjin xi ndajín. ³ Kui ndaa naximik'ien kjindibáni, ngat'a kja kis'ijña kó ta'yajín xi kamá

iskjǐbé, nda tsi ń'niú kichá í'ta. ⁴ Ngat'a je sa kjín ndiya ik'íta'niú ń'niú kichá se kojo tsja, kó ta ngongá iskjítindsó ń'niú kichaa, kó ta'yajín xi kamá'niúú. ⁵ Kó nixtjin kojo nixtjien kistso'bá nga askandáyaboa nguijin k'ijñaá kojo naximik'ieen, kó kats'én'on maá vojoo nga tsatiee ndijo kui ndaa. ⁶ Kó ta kjin ts'éndibání Kjisoo nga kamábe kui nda tsabeé, kó tsanga ma kijíkoón kó tjiemá asiént'aa tikoó. ⁷ Kó askandáyá ma nga bi katsoó Kjisoo:

–ǵMí xi tjiín kjoaa an, Kjisoo, ndíí Néná xi tikón ndi'ak'ajmi ján? ¡Ti'ingat'ee Néná, nga jmí kjoanimá ni'ínkje'ejínní!

⁸ Boa ts'én tsíchjia kui nda tsabeé ngat'a Kjisoo bi katsoó:

–ǵJi asién nixtjin xi ndajín, tjitaxiejíin nguijin vojoo kui ndaa!

⁹ Kó Kjisoo bi katsó nga asiyaá:

–ǵKó 'míí?

Kó bi katsoó kui ndaa:

–Lejion 'míjne, ngat'a tanisién kjín ma jin.

¹⁰ Kó kui ndaa achichí 'niú ts'aa Kjisoo tsi'e nga kjinjín sanguíya ngayeje kui asién nixtjin xi ndajíin. ¹¹ Kó kia t'a tjinguiií tjimá kjín chinga xi ndyikjién nguijin ndixchoo, ¹² kó kui xindajíin, 'niú ts'aa Kjisoo nga bi katsoó:

–Nanguíeyjne nínga síndo kui chingaa, tsi'e nga kuitjás'ienjinjne vojoo.

¹³ Kó Kjisoo katsjaá kjoa, kó kui asién nixtjin xi ndajíin jataxiejin nguijin vojoo kui ndaa, s'e ts'as'ienjin nguijin vojoo chinga kjíin. Kui chingaa ma ra tsi ta jó mi, kó taxkiya tsanga tsabé ngo nínga nk'a, kó kia ixó nguijiin ndáchíkoón nínga jesón ngándá ngayejee.

¹⁴ Kó kui já xí ndyikoón kui chingaa tsanga ma kijí nguijin naxíndaá kojo t'a ndiaa nga ínijmi ni xi kamá kīaa, kó xtaa nguije ki'míyaá, kijíakatsijeen mí ni xi kamaá. ¹⁵ Kó nguije jachó kui xta kjíin nínga tikón Kjisoo, kó nga kamábe nga kia tikón t'aa kui nda xi kis'ijñajiin xindajíin, nga je ts'ényajá njñoó kó je nda tikón, achichí katsakjónní kui xtaa. ¹⁶ Kó kui

xta xi kamaábe ni xi kamaá kui nda xi kis'ijñajiin xindajiin kojo ni xi kamaá chingaa, ínijmíi xta xi ngasee. ¹⁷ Kó xtaa 'niú tsí'aa Kjisoo tsi'e nga kjojtjo kui nguindiee.

¹⁸ Kó nga ts'as'ien Kjisoo nguuya tjojto jee, nda xi kis'ijñajiin xindajiin 'niú tsí'aa tsi'e nga kjojo. ¹⁹ Tanga Kjisoo katsjandiéjiin, tasá bi katsoó:

–Tasá t'en ndi'aa, t'enchiin xingui ji, kó t'ínijmíi ni je xi kats'énjoo Néná, kojo kóts'en nga Néná kamánimaa ji.

²⁰ Kó kui ndaa kijí, kó íts'iyanií nga ínijmíi ngayeje xta naxínda xi chjiani nangui Dekápoli kjoaa ni xi kats'énjo Kjisoo, kó ngayeje xtaa achichí kijíndikoón.

Bi ts'én kats'éndaya Kjisoo ngo tsakjin kojo ngo xtachjón (*Matioo 9:18-26; Rkaa 8:40-56*)

²¹ Kó nga kijí nguini Kjisoo ngándá ján nga ja'atíoya ngo tjojto je, achichí xta kamátikót'aa, kó kui kía kis'ijñat'a ndaa.

²² Kó jachókoón Kjisoo ngo nda nguitokoo ndi'a nínga ndokjoa eén Néná xi 'mí Jairo, kó nguije kamaábe Kjisoo, asiént'aa tikoó, ²³ kó achichí 'niú tsí'aa Kjisoo nga bi katsoó:

–Ndi tsakjinchína je kji'me, t'enje chíni kó t'enk'íjñiséen ndse tsi'e nga kjojtjo'a kojo tsi'e nga k'uijñá nguini ndína.

²⁴ Kós'e Kjisoo kijíjo Jairo, kó achichí xta nijan kijíjo xi ngaskande ndyi'bindyio'niú ma. ²⁵ Kó ngo xtachjón xi tiejó nónií nga tjiin chixójin, ²⁶ achichí kjoanimá je ja'atio nga kjin chjiniendiki xi je kats'énjo, kó je kats'énkjié ngayeje toon, kó jmí ni kamáchjijiin ni xi je kini'aán ngat'a tasá ma kamá'niú ngase chí'in. ²⁷ Nga tsint'ieé kui xtachjoón ni xi tjíts'en Kjisoo, ngujiin xta kjiin kijíkon tínaa tjiéen ngaxton Kjisoo kó kats'énjo ngandee njño. ²⁸ Ngat'a bi katsó: “Tsi nde ta njño xí sa'injo an, kó kjojtjo'a an.” ²⁹ Ti kji'a kixixió chixójiin, kó tsijen kamaá yoojo nga je kamándaya kui chí'in xi koon. ³⁰ S'e Kjisoo kamákjin tji'niúú nga ngo nga'niú jatjoo yoojo, kó bi katsó nga asíyaa xta kjiin:

–¿'Yá xi kats'énjo njñona?

³¹ Kós'e bi katsó xta tsi'e:

–Ye nde nde nga xta kjiín ts'én'bindiyió'niuú kó: “¿'Yá xi kats'énjona?” T'íse ji.

³² Kó askotsijeen xtaa nga ngo foa'atjiyajoon, tsi'e nga skuie 'yání xi kats'énjo. ³³ Kós'e kui xtachjoón, katsakjónní kó jatsiéndikón ma ngat'a je be ni xi kats'én, kó kijikasiént'aa tikoó kjen Kjisoo, kó kia katsáyá jakoxi ngayeje ni xi kamaá.

³⁴ Kó Kjisoo bi katsoó:

Ji chjoón, kjoas'ijjín xí je ts'axié'aá, t'en xió xió ji, je kamádaya chi'in xi koón.

³⁵ Ti ts'énchjia ngase Kjisoo, nga jachó já xi kjindibáni ndi'aa nda nguitokoo ndi'a nínga ndokjoa eén Néná nga bi katsoó na'mii kui tsakjinchií:

–Je k'ien tsakjinchií, ¿mí tsjá tini'ínxti ngasee Mostroo?

³⁶ Tanga Kjisoo, nde kjaajín kats'énseén kui jaá, kó bi katsoó nda nguitokoo ndi'a nínga ndokjoa eén Néná:

–Ngata ndakinjín ma ji, ta ti'ins'ijin tsi ji.

³⁷ Kó Kjisoo katsjandiéjín nga kje'e xta xi kijítjinguui, ta Peeé tsi kojo Sandiyaá kojo Juá nts'ie Sandiyaá xi kijjó. ³⁸ Kó nguije jachó ndi'aa nda nguitokoo ndi'a nínga ndokjoa eén Néná, kamábe Kjisoo nga xtaa je kjima xan xan nga ndyikjandá. ³⁹ Kó nga ts'as'ien Kjisoo ndi'aa, bi katsó:

–¿Mí kjoaa nga kjima xan xanjnú kojo nga ndyicha'ájnú? Tsakjinchií kjié 'mejín, ta kji'ifé tsi.

⁴⁰ Kó xtaa tsajnókie Kjisoo. Tanga kui kats'énkjataxie ngayeje xtaa kó tsíchjiaa na'mii kojo naaa kui tsakjinchií kojo xta xi tso'bájo kó ts'as'ien nínga kji'ijña tsakjinchií. ⁴¹ Kó Kjisoo iskjibé tsja tsakjinchií kós'e bi katsó:

–Talita Kumi (Tsakjinchií, jí xí ts'énchjiajoo, tisítjin ji: tsó kui eén).

⁴² Kó ti kji'a kui tsakjinchií xi tiejó noó, jastjén kó kistso'bá. Kó xtaa achichí kijíndikoón kui ni xi kamaá. ⁴³ Kó Kjisoo boa

katsoó xtaa tsi'e nga ta'yajín xi k'uiyaá kui ni xi kats'én, kó tsi'á tsi'e nga ko'e'eé ni chinie kui tsakjinchií.

Bi ts'én kijíndikoón xtaa kjoaa Kjisoo

(Matioo 13:53-58; Rkaa 4:16-30)

6 Kó Kjisoo jatjo kui nguindiee s'e kijí nanguii, kó nijan kijjjo xta tsi'e. ² Kó nga jachó nixtjin ndikoón, Kjisoo íts'iyanii nga akóyá nguia ndi'a nínga ndokjoa eén Néná. Kó achichí ma xta xi kijíndikoón nga tsint'ieé, kó bi katsó nga asíyaá xkjín:

–¿Ñá ts'axiéni kui ndaa ngayeje kui nii? ¿Ñá kijíkja'aní kui kjoakjínkoón, kojo kui kjoandikón xi ts'énni nguia tsja? ³ ¿A kuijín xí ndaa nda chjinieyaá, ndií na Riyaa, nts'ie Sandiyaá, Kosiee, Judaá kojo Ximoo? ¿A k'iejín síndojona ínychjín ndichja?

Kó kui xtaa kats'énjo'ojín Kjisoo. ⁴ Tanga Kjisoo bi katsoó:

–Tajñání nga yandíkón ngo nda chjinie'eén Néná, ngototo kia nanguii kojo ngujiin xkjín kojo ndi'aa nínga yandikónjín.

⁵ Kó Kjisoo nde ngo kjoandikón kamajín kats'én nanguii, ta chiboa tsi xta xi oon xi kats'éndaya nga yejénni tsja. ⁶ Kó Kjisoo achichí kijíndikoón kjoaa nga kis'ijinjiní kui xtaa. Kó kijí ndí nangui xi síndo t'a kui nguindiee nga akóyá.

Kjisoo bi ts'én katsjáxaá nga tiejó xtaa

(Matioo 10:5-15; Rkaa 9:1-6)

⁷ Kó Kjisoo nguie tsíchjiaa nga tiejó xtaa, íts'iyanii nga katsanguia xki jó jó, kó katsjaá xá tsi'e nga kamaa k'oxié asién nixtjin xi ndajín. ⁸ Kó atíxomaa nga jmí ni koa'ajín tsi'e ndiyaá, ti nde pan, ti nde stsa, ti nde ton koa'ajín t'a tjixín, ta ngo tsi yánisie xi koa'a. ⁹ Kojo ngo tsi 'niú tjixíndié xi koóyá, tanga kamajín jó chinga koa'a. ¹⁰ Kó bi katsoó:

–Ta nínga kuitjás'ienjnú ngo ndi'a, kia tindyiónjnú ngaskande nga kjojjo nguínjnú kui nguindiee. ¹¹ Kó tsi ngo

nguindie xi ndajín si'anjojnú, kojo tsi konda'yájín én xí kondókjoajnú, tjtájójnú kíaa kó t'ítsaniejnu xá xi koa'a tjiíndiéjnu, tsi'e nga skuie kui xtaa nga ndajín kji'i ni xi kats'én. Jakoxi ni xi xianjnu'un nga nixtjin nga kamajeé xtaa, chiboa ngase kama jé xí sakóó xta naxínda Sodoma kojo Gomorra ta boajín xikó kji'i ni xi kamaa kui xta xi boá sa'ínjojnú.

¹² Kó kijí xta tsi'e Kjisoo nga kijík'inijmíí xtaa nga sa'ínk'oyá yoojoo kjoaa jé xí ndyits'en. ¹³ Kó kjín xindajín xi ts'axié, kó kjín xta xi oon xi kats'éndaya nga katsanguijon isti.

Bi ts'én k'ien Jua Bautistaa

(Matioo 14:1-12; Rkaa 9:7-9)

¹⁴ Kó nga tsint'ié nda re Erodee kjoaa ni xi kats'én Kjisoo, ngat'a 'niú ton ton kanda'yá ja'eén, kó bi katsó:

–Jua Bautistaa boá xi ja'á'yaá ngujiin xta xi jesoón, kuíni nga tjiín nga'niú nga ts'én kjoandikón.

¹⁵ Kje'e xta xi bi katsó:

–Elíaa boá.

Kó kje'e xi bi katsó:

–Nda chjinie'eén Néná boá, kojo tsi kuí boá xi ngo nda chjinie'én xchaá Néná.

¹⁶ Tanga nga tsint'ié kuí nií nda re Erodee, bi katsó:

–Juaa boá. Kui nda xi an katsja an kjoa nga ikichásén toko kó ngot'e je ja'á'yaá ngujiin xta xi je jesoón.

¹⁷ Ngat'a ti kuíni Erodee xi katsanguiya jajuún nga katsanguis'ien ndoboaya Juaa, kó íta'niú n'niú kicha nguiya ndoboaya ján tangat'anií na Erodíaa, chjoón nts'ie Erodee xi 'mí Nguiripee, kjoaa nga Erodee kis'ijñajo na Erodíaa.

¹⁸ Ngat'a Juaa bi katsoó Erodee:

–Kjoakitiií tsjandiéjín nga chjoón kama chjoón nda nts'ie.

¹⁹ Kó kuíni nga na Erodíaa ch'o kamaá Juaa kó kamámejeén kats'énk'ién, tanga kamájiín, ²⁰ ngat'a Erodee katsakjónní Juaa, kjoaa nga tanisién ngo nda xi kixi kamá kojo tsjie

kistso'bájo yojoo kó kuíni nga tasá askoon. Kó kji'a nga tsint'ieé ni xi katsáyá Juaa nde bejín mí xi sa'ínkjó, tanga ti kui xi tsja kamaá nga tsint'ieé. ²¹ Kó ta kji'a ma kasakondieé nga kats'én ngo s'ué Erodeé nga jachónó, kó jachó kjiniejo nño ngayeje já chon kojo já nguitokoo jajún, kojo xtá xi yandíkón xi síndo nangui Galilea. ²² Kó nga ts'as'ien tsakjiín na Erodiáa, kitié, kó achichí tsja kamaá Erodeé kojo xtá xi síndot'ajo yamáxa. Kó nda ree bi katsoó kui tsakjiín:

Ta ni xi mejeénri chjie'ení kó an tsjaa.

²³ Kó bi katsó ngasee:

–Nguiboanéná nga ta ni xi chjie'ení xí tsjaa, ngaskande masien nguíndie nínga botixoma an tsi mejeén.

²⁴ Kó nga jatjo kui tsakjiín, bi katsoó naaa:

–¿Mí xi kui'áa ree?

Kó naaa bi katsoó:

–Chjie'ée toko Jua Bautistaa.

²⁵ Kós'e kui tsakjiín tsá kijíkon nguinií nda ree, kó bi katsoó:

–Mejénna nga k'uiyé tiboaní toko Jua Bautistaa ngot'e ma.

²⁶ Kó achichí ndasen kis'ijña nda ree, tanga kjoaa nga je katsjá ts'oa, kó nga ngayeje xtá xi síndojo t'a yamáxa tsint'ieé kui nij, kuíni nga kjoa'niútjinnií nga kats'énkijatjosoón kui tsakjiín. ²⁷ Kó tjiénmá nda ree katsanguiya ngo ndajuun xi katsjaá kjoa nga kjo'eéjoo toko Juaa. ²⁸ Kó kui ndajuun kijí nguíya ndoboaya ján kó tsatiesen toko Juaa, s'e íyá ngo tiboá kó katsjaá kui tsakjiín, kó kui tsakjiín naaa katsjaá toko Juaa.

²⁹ Nga tsint'ieé xtá tsj'e Juaa kui ni xi kamaá, jachókja'á yojo k'ieen Juaa, s'e kijíkanijín.

Bi ts'én kats'énkjíén Kjisoo ún mi xtá

(*Matioo 14:13-21; Rkaa 9:10-17; Juaa 6:1-14*)

³⁰ Kós'e já apostroo kamátikójo Kjisoo, kó ínijmíí ngayeje ni xi kats'én kojo ni xi akóyá kui jaá. ³¹ Kó Kjisoo bi katsoó kui jaá:

–Jabíjnú'un ngayejejú, tjián ni'ankja'yá chí ngo nguíndie xi xió kji'i.

Ngat'a achichí ma xta xi boá fí boá ndibá kats'én, kó ngaskande jmí nguíndie kis'iejiín nga iskjinnie nño. ³² Kó ngo tjtoso je kijíya nga kijí ngo nguíndie kjitiya. ³³ Kó kjín xta xi kamábe nga kijí, kó kamákiín nga Kjisoo_kojo xtaa xi'ba, kó kui xta kjíín kijíyase, kó kui tjón ngase jachó kui nguíndiee. ³⁴ Kó nga jatjajen Kjisoo_ tjtoso jee, kamábe xta kjíín, kó nimaakamaá ngat'a kui xtaa tjimá xikó maá chotsanga xi jmí ndiajiín, kó íts'iyanií nga kjín ni akóyaá. ³⁵ Kó nguije kamánguixoón, xta tsi'e Kjisoo_ kijíkon tíña Kjisoo_, kó bi katsó:

–Kjitiya kuí nguíndiee kó achichí je sajín. ³⁶ Ti'inkjí kui xtaa 'ne, tsi'e nga koeje nínga jnoo_kojo ndí nangui xi síndo tíña tsi'e nga k'otsie ni chinie.

³⁷ Tanga Kjisoo_ bi katsó:

–Jún te'éjnúu ni xi skjinie.

Kó bi katsó kui jaá:

–¿A mejeénri nga konguín'nátsiéjne jó úchán poxo_ ton denario pan, tsi'e nga koe'eé ni xi skjinie kui xta kjíín?

³⁸ Kó Kjisoo_ bi katsó:

–¿Kótjín ma pan xi kich'iajnú jún? Tanguín'íxkijnú.

Nguije kamábe kui jaá kótjín ma, bi katsó:

–Ún pan kojo jó tjio.

³⁹ Kó katsanguiya xta tsi'e, tsi'e nga ngó tjín ngó tjín kui'índotie nguijin ndixchoo_ xtaa, ⁴⁰ kó xki íchítie íchítie kojo xki úchán úchán kis'indo. ⁴¹ Kós'e iskjíbe pan xi uún kojo tjio xi joó, askotsijen nk'a ján, kats'énchikonñé, s'e akjángá paan kó katsjaá xta tsi'e, tsi'e nga kui jaá sa'ínkja'asoón ngayeje xta xi ngasee, kó tjio xi joó ti sa'ínkja'asoón ngayeje xtaa nga.

⁴² Kó ngayeje xtaa iskjinnie, kó kitsie chan_ chaan. ⁴³ Kó ngui tiejó nisenya tjikítsie kamá pan kojo tjio xi ts'anguí xi katjo'ó'yaá. ⁴⁴ Ún mi ma já xi'in xi iskjinnie kui paan kojo kui tjioo.

Bi ts'én kistso'ba Kjisoo ngasoón ndáchikoón

(Matioo 14:22-27; Juaa 6:15-21)

⁴⁵ Kó Kjisoo tjienná kats'eén kjoa'niú xta tsi'e, tsi'e nga koejeya ngo tjotso je, nga koejetjón kia naxiínda Betsaida ngándá xi ingoboá ján, tjienga kats'énkixot'a xta kjiín. ⁴⁶ Kó nguije kijí xtaa, Kjisoo kijínijínguú tjiinguii nga tsíchjiaa Néná. ⁴⁷ Kó nguije kjima'ñaá, tjotso je xi tjimáya xta tsi'e je kjocho ngamasieen ndáchikoón. Kjisoo kis'ijña soboá t'a chjindiee. ⁴⁸ Kó nga kamábe nga achichí nga'niú ndyits'en kuí jaá nga ndyikjindaá tjotso jee, ngat'a tjoó xtjieen toko tjotso jee ye'eé, kó nguije ndibá'ásieén, Kjisoo kijíkoón kui jaá nga kistso'ba són ndáchikoón, kjoa'at'arií xtaa katsaki. ⁴⁹ Kó kui jaá nga kamábe nga tso'ba són ngasoón ndáchikoón, sien boá, katsó, kó askandáyá ndikón, ⁵⁰ ngat'a ngayejee nga kamábe kó achichí katsakjónní. Tanga Kjisoo tjienná tsíchjiajo kui jaá nga bi katsoó:

–jTe'énga'niújnúu yojojnú, an boá, ngata ndakonjín majnú!

⁵¹ Kó nguije ts'as'ien Kjisoo nguiya tjotso jee kixixió tjoó, kó achichí kijíndikoón kui jaá, ⁵² ngat'a kjié ndajín makjín kjoandikón xí kats'én Kjisoo kji'a nga kats'énkjin paan kjoó tjióo, ngat'a takó tajá síndo ngase inimaá.

Bi ts'én kats'éndaya Kjisoo xta xi

oon xi tjin nangui Jenesaret

(Matioo 14:34-36)

⁵³ Nguije ja'atio ndáchikoón, Kjisoo kjoó xtaa jachó nangui Jenesaret, kó íta'niú tjotso jee t'a chjindiee. ⁵⁴ Nga jataxiejo Kjisoo xtaa nguiya tjotso jee, xta xi ngasee tjienná kamábe nga Kjisoo. ⁵⁵ Kijí ngayeje nangui xi tjin t'a kui nguindiee, kó íts'iyanií nga tsanguínjoo xta xi oon xi nchan ma kjiyojosoón xkjin ta nínga tsint'ié nga tikón Kjisoo. ⁵⁶ Kó ngayeje nguindie nínga jachó Kjisoo, tsi ndí nangui xixi, tsi naxiínda 'niú kjoó tsi nínga jno, nínga síndo xi oon, nguiya ndiyatié askoyaa kó 'niú

kichjiá'aá tsi'e nga nde ta njñoo xí si'anjo, kó ngayeje xta xi oon xi kats'énjo njñoo Kjisoo kamádaya.

**Bi ts'én akóyá Kjisoo ni xi sa'índándí xtaa
nguindyikõn Néná
(Matioo 15:1-20)**

7 Kó kamátikónié Kjisoo já fariseo kojo já chjiniékjoakiti xi kjindibáni naxínda Jerusalen. ² Kó kui jaá tsíchjiata'in xta tsi'e Kjisoo nga kamábe nga tjín ka'a xi aniéjónjín tsja nga iskjinnie ni chinie. ³ Ngat'a já fariseoo kojo ngayeje já judíoo kis'iee ngo kjoaxchaá xta xi xchaá, nga skjiniéjín nño tsi tjónjín 'niú nda konjón tsja. ⁴ Kojo nguije kjo'e'eni nditseen tsi tjónjín konjón tsja, jmí ni skjiniéjín. Kó kjín ngase kjoaxchá xí ts'én kuí jaá xikoó nga ts'énkjiénjín ni xi 'biyá ndójoaa, tijindójoaa, tikókichaa, kojo nchaan tsi tjónjín sa'intsjie kui nií xikó ts'én tikoón nga sa'ín. ⁵ Kó já fariseoo kojo já chjiniékjoakitií bi katsó nga asiyaá Kjisoo:

–¿Mí kjoaa nga xta tse ndyibendikónjín kjoaxchá xí fjñá xta xi xchána, ngat'a ndyimonie'ónjín tsja nga ndyikjinie ni chinie?

⁶ S'e Kjisoo bi katsó:

–Xta jókjen, kjénní ni xi tsíchjiá nda chjinié'eén Néná xi 'mí Isayaá nga bi ts'én ít'a xojon:

Kui xta naxíndaá ta ts'oa tsi nga bendikónna,
tanga inímaa achichí kjin tikónnií an.

⁷ Ta kjoandaní nga ndyits'endikónna,
ngat'a ni xi ndyibokoyá, kjoabotíxomaa xtaa boá.

⁸ Ngat'a jún 'bíjñát'axíjnnú kjoabotíxomaa Néná, kó 'niú ndyimonguintjinguí ngasejnnú kjoaxchaá xtaa.

⁹ Kó bi katsó ngase Kjisoo:

–Jún je yajnnú kjoabotíxomaa Néná tanga ndyi'bíjñát'axíjnnú tangat'anii nga ndyini'ánkjatjosónjnnú kjoaxchájnnú. ¹⁰ Bi ts'én ít'a Moisee xojon eén Néná: “Chendikín jí na'míi kojo naáa”, kojo ti ít'a nga “Xi ngat'íkojoo katsoo

na'miī kojō naaa, je kats'énk'ién̄ yojoō xi'ba.” ¹¹ Tanga jún̄ bi ndyi'míjnú, nga ngo ndí kamā bi katsoō na'miī kojō naaa: “Kamajín̄ kosikojō ngat'ā ngayeje ni xi tjinnā je korban̄ kamá” (Chjiē xi je katsjáā Néná, tsó kui eén), ¹² kó ti boá 'míjnú nga kui xtā xi kui nií katso, nguiti jmjíin̄ kjoa'niú nga kosíkojō na'miī kojō naaa. ¹³ Kó boá ts'én̄ ni'ánchjín̄jín̄nú eén Néná nga kui kjoaxchaá̄ ndyibokoyájnú̄ xtaa. Kó kjin̄ ngase ni xi xikoó xi'bī xi ndyini'án̄jínú.

¹⁴ Kó Kjisoō tsíchjiā ngayeje xtā kjiín, kó bi katsoó:

–Nda'yájnú'un̄ ngayejejnú̄ kó ngatamakjín̄jínú̄ kui nií:

¹⁵ Ngayeje ni xi ndibánī nditsen̄ ján̄ xi k'os'ien̄ nguijin̄ yojoō xtaā kuijín̄ nií xi ts'énndándí̄ nguindyikón̄ Néná, tanga kuí ni xi fotjoō inímaā xi ts'énndándí. ¹⁶ Xi tjin̄ tjiboanijon̄ nga kuínt'ie, ngatasienníjón, kó ngatamakjín̄ kui eén.

¹⁷ Kó nguije íjn̄ámasien̄ Kjisoō kui xtā kjiín, ts'as'ien̄ ngo ndi'a, kó xtā tsí'ē asíyaá̄ kui énkjín̄ xi tsíchjiā. ¹⁸ Kó Kjisoō bi katsoó:

–¿A ti nde jún̄ makjín̄jín̄nú? ¿A kó makjín̄jín̄nú nga ngayeje ni xi skjinīē xtaā nga kuijín̄ nií xi sa'índándí̄ nguindyikón̄ Néná, ¹⁹ ngat'ā jmí tsi inímaā k'os'ien̄ ni xi skjinīē, ngants'oá̄ boá nga k'os'ien̄, kó nguijeē ndi'amindí̄ ján̄ fochó kuí nií?

Kó kui nií̄ katsó, ngat'ā tsjiē ngayeje ni xi chiniee. ²⁰ Kó bi katsó ngase Kjisoō:

–Kuí ni fotjoō ts'oā xtaā xi ts'énndándí̄ nguindyikón̄ Néná.

²¹ Ngat'ā ngaskande nguijin̄ inímaā xtaā ndibánī ni xi ch'ō kji'ī xi ts'énkjó, xikoó xtā xi ndyits'ent'aā kjoā xkjín, xtā xi tondo, kojō xtā xi ndyits'enk'ién̄ iníma, ²² xtā xi ndyits'enchéjé, xtā xi xkē ni, xtā xi ndyits'en̄ kjoaton, xtā xi ndyi'bonchā, xtā xi mejeén̄ ch'ō sa'ín̄jō yojoō, xtā xi onkon, xtā xi ch'o'a, kojō xtā xi nk'ā xi yi'ī 'boxié̄ yojoō, kojō xtā xi tá kitikjoā máā yojoō. ²³ Ngayeje kui ni ch'ō kji'ī xi nguijin̄

inimaa xtaa fotjonii, kó kuí nií xi ts'éndándí nguindyikon Néná.

**Bi ts'én kats'éndaya Kjisoo tsakjiín
ngo xtachjón xi judíojin**
(Matioo 15:21-28)

²⁴ Kó nguije jatjo Kjisoo kīaa, kijí nangui Tiro_ kojo Sidon. Kó nga ts'as'ien ngo ndi'a, kamámejénjiín nga tjín xí skuie nga kīa tikón, tanga kamá'májiín yoojoo, ²⁵ ngat'a ngo xtachjón xi tikoón ngo tsakjin xi tikónjiin ngo asién nixtjin xi ndajín, nguije tsint'ie kjoaa Kjisoo, kijíkoón kó nga jachó nínga tikón, asiént'aa tikoó. ²⁶ Kui xtachjoón, xtachjón judíojin boá, ngat'a nangui Sirofenisia katsen. Kó 'niú tsí'aa Kjisoo tsi'e nga k'oxié kui xindajín xi tjíjin tsakjiín. ²⁷ Kó Kjisoo bi katsoó kui xtachjoón:

Tjón ma ra nda nga tsiee ndíjnu, ngat'a ndajín kji'i nga chje'éxiín paan ndíjnu s'e níñaá koe'éjnuu.

²⁸ Kó kui xtachjoón bi katsó:

–Joon Ndiá, boá kji'i ni xi t'ise, tanga tsi nguindie yamíxaa síndonguí níñaá ti kuí xí kjinieni xii pan xi bixónguúí ixtii.

²⁹ Kó Kjisoo bi katsó:

–Tangat'anii én xí kandokjoe, t'en 'ne. Kui xindajín xi tjíjin tsakjiín, je jatjo.

³⁰ Kó nguije jachó ndi'aa kui xtachjoón, kamábe nga je xió tikón tsakjiín ngasón nchaan, kó kui xindajín je jatjojin yoojoo.

**Bi ts'én kats'éndaya Kjisoo ngo nda
xi xtiya kojo xi tsakja'á**

³¹ Kó nguije jatjo nguini Kjisoo nangui Tiro_, ja'a xtjieen nangui Sidon, s'e jachó nínga tikón ndáchíkoón Galilea nga ja'a kīa nangui xi tjín Dekápoli. ³² Kó kīa jachóchinii ngo nda xi xtiya kojo xi tsakja'á, kó kichjiá'aa Kjisoo tsi'e nga kuiejénnié tsja kui ndaa. ³³ Kó Kjisoo kijíjo t'axín kui ndaa,

kó katsanguis'ien ngo xtiín tsja tixanijon, s'e atítia kó ndañtiaá ít'aa najen ndaa, ³⁴ kó askotsijen nk'a ján, iskjiendá, kó bi katsoó kui ndaa:

–¡Efatá! (Ngatjox'á, tsó kui eén).

³⁵ Kó ti kji'a katjox'a tji_{bo}anijon, kojo kamándaya najen kó nda tsíchjia kui ndaa. ³⁶ Kó Kjisoo boa katsoó ngayeje xtaa tsí'e nga ta'yajín xi kotsoyaa ni xi kats'én, tanga ngase ma nga 'niú atíxoma xtaa nga kotsoyajín ni xi kamábe, tasá ma ínijmi kuí xtaa ni xi kamaá. ³⁷ Kó achichí kijíndikoón xtaa kui nií, kó bi katsó:

–Ngayeje nií xi nda tjíts'én. ¡Ngaskande ts'énkínt'ie xta xi xtiya, kojo ts'énkíchjia xta xi nima!

Bi ts'én kats'énkjíén Kjisoo nijún mī xta

(Matioo 15:32-39)

8 Kui nixtjin ján, ti ingo ndiya nguini achichí xta kamátikó, kó kis'iejiín ni xi iskjinie, kó Kjisoo tsíchjiaa xta tsí'e kó bi katsoó:

² –Nimáximana kui xtaa, ngat'a je ján nixtjinnií nga síndojona k'íee kó jmíjiín ni xi skjinié. ³ Kó tsi sa'ínkjí kjindia an ndi'aa, koyayá nguiya ndiyaá, ngat'a tjín xi kjin kjindibáni.

⁴ Kós'e bi katsó xta tsí'e Kjisoo:

–¿Tanga ñá konguínchja'á ñá kjín pan xi koe'ée kui xta kjíín ngo nguindie xi kjitiya xikoó xi'bi?

⁵ Kó Kjisoo bi katsoó:

–¿Kótjín ma pan xi tikónjnu?

Kó kui jaá bi katsó:

–Yito ma.

⁶ Kós'e Kjisoo katsjá kjoa tsí'e nga k'uúndo t'anangui xta kjíín, kó iskjíbe pan xi yitoo, kó nguije katsjaá ndok'óchji Néná, akjángá kó katsjaá xta tsí'e, tsí'e nga sa'ínkja'asoón xta kjíín, kó kats'én kui jaá ni xi ki'míí. ⁷ Kó ti ndyia'a chiboa tjío kui jaá nga, kó nguije Kjisoo katsjaá ndok'óchji Néná, ti katsjá

kjoa tsí'e nga kini'ánkja'asoón xta kjiín. ⁸ Kó ngayeje xtaa nga iskjinnie ngaskande nga kitsie chan chaan, kó ja'átikó pan xi ts'anguii, yito nisenya kamá. ⁹ Ma ra nijún mī xta xi iskjinnie ni chiniee. S'e Kjisoo kats'énkjí ndi'aa ngayeje kui xtaa. ¹⁰ Kó ti kji'a ts'as'ien ngo tjotso je kojo xta tsí'e kó kijí nangui Dalmanuta.

Bi katsó Kjisoo kji'a nga kichjiá'aá ngo kjoandikón

(Matioo 16:1-4; Rkaa 12:54-56)

¹¹ Kó já fariseoo jachókoón Kjisoo kó tsí'aá ngo chiboaa ndi'ak'ajmii tsí'e nga skót'ayákón. ¹² Kó Kjisoo kasasienjiín kui nii, kó bi katsó:

–¿Mí kjoaa nga ngo chiboaa ndyimí'á kui xtaa? Jakoxi ni xi xianjnú'un nga nde ngo chiboaa ko'e'éjiín kui xtaa.

¹³ Kó índó soboá kui jaá, kó ti ts'as'ien nguini nguiya tjotso jee, s'e kijí ngándá xi ingoboaá ndáchíkoón.

Bi ts'én akóyá Kjisoo nga íjñá chiboaa kjoaa

nisaan nda'yo paan já fariseoo

(Matioo 16:5-12)

¹⁴ Kó kui jaá kichíyaa nga koa'a pan, kó ta ngo chíí pan ndiyi'a nguiya tjotso jee. ¹⁵ Kós'e Kjisoo bi katsoó:

–Chónjnu yojojnu kjoaa nisaan nda'yo paan já fariseoo kojo nisaan nda'yo paan Erodee.

¹⁶ Kó xtaa Kjisoo tsíchjianijmíjo xkjín nga bi katsó:

–Kui nii xi tsó kjoaa nga jmí pan kich'iaá ján.

¹⁷ Kó Kjisoo kamákiín kui nii, kó bi katsoó:

–¿A ndyichiboánijmijnú nga jmí pan kich'iajínjnu? ¿A kjiē yajínjnu kó a kjiē makjínjínjnu? ¿A takó tajá tikón inimajnú?

¹⁸ ¿A tjín ndyikonjnu kó yajínjnu? ¿A tjín tjiiboanijonjnu kó nda'yajínjnu? ¿Kó a foa'átsjienjínjnu? ¹⁹ Kji'a nga akjangáá ún pan ún mī xta, ¿kótjín nisenya kamá pan xi ts'anguii xi kachja'á'yajnú?

Kó bi katsó kui jaá:

–Tiejó nisenya kamá.

²⁰ –Kó nga kats'en^ukja'asóon yito pan nijún mi xta, ¿kótjín nisenya kamá pan xi ts'angui xi kachja'á'yájnú?

S'e bi katsó kui jaá:

–Yito nisenya kamá.

²¹ Kó Kjisoo bi katsoó:

–¿Kó a takó kje makjínjínjínú?

**Bi ts'én kats'éndaya Kjisoo ngo nda
tíkā kīā nangui Betsaida**

²² Kji'a nga jachó Kjisoo kojo xtaā nangui Betsaida, kīā jachóchinií ngo nda xi tīkā kó 'niú kichjiá'aá tsī'e nga kuiejénnié tsja kó sa'índaya. ²³ Kó Kjisoo iskj**ben**guí kui nda tīkāā kó ts'axiē nditseen kui ndí nanguií, kós'e nda^{nti}āā indyiaā ndyikōn kui ndaa, yejénnié tsja, s'e asíyāā tsi je be chíí. ²⁴ Kó nda tīkāā iskj**x**'á ndyikōn, kó bi katsó:

–Je be chíí an xtaā kó xikó maá tsi yá xi tjimá kjimana an.

²⁵ S'e Kjisoo ti yejénnié nguinií tsja xtj**ieen** ngasón ndyikōn, kó kamándaya kui ndaa, nda kamátsijeēn kó kamábe **chan chan** ngayeje nií. ²⁶ Kó Kjisoo kats'énkjí ndi'aa, kó bi katsoó:

–Ngata bitjas'ⁱⁿjín ji kui ndí nanguií nga tjín xí k'uiy**ee** ni xi kamaá.

Bi ts'én katsáyá Peé nga Kjisoo boá xi Kristoo
(*Matioo 16:13-20; Rkaq 9:18-21*)

²⁷ Kós'e jatjo Kjisoo kojo xta tsī'e kui ngu**indiee** kó kijí nínga síndo ndí nangui xi **chjīani** nangui Sesarea nínga tikón xtitjón Nguiripee. Kó ngu**iya** ndiyāā Kjisoo bi katsó nga asíyāā xta tsī'e:

–¿Kó tsó xtaā, 'yá xóni an?

²⁸ Kó kui jaá bi katsoó:

–Tjín xi Jua Bautistaā xó ji tsó, kje'e xi Elíāā xó ji tsó, kó ti tjín xi tsó nga ngo xó nda **chjīnie'eén** Néná ji tsó.

²⁹ Kós'e Kjisoo bi katsoó:

–Kó jún, ¿'yání an, kó 'míjnú?

Kó Peé bi katsoó:

–Jí xí Kristoo.

³⁰ Tanga Kjisoo atíxomaa tsi'e nga ta'yajín xi kotsoyaa kjoaa 'yání kui.

Bi ts'én katsáyatjón Kjisoo nga koya

(*Matioo 16:21-28; Rkaa 9:22-27*)

³¹ Kó Kjisoo íts'iyanii nga akóyaá xtaa nga ndíí nda xi'iin chjiénga tsie kjoanimá kjoa'atio, kojo nga sa'ínch'ó já xchá nguitokoo naxiíndaá, kojo já nguitokoo chiná'mii, kojo já chjiniékjoakitii, kó katsáyá nga chjiénga si'ank'ien, kó nga xi ma jaán níxtjin kjoa'á'yaá. ³² Kó katsáyá chan chaan xta tsi'e kui nii. Kós'e Peé kijíjo t'axín Kjisoo kó kats'énxchánjo kjoaa ni xi katsoó. ³³ Tanga Kjisoo kats'énk'afóya nga askotsijeén ngayeje xta tsi'e kó kats'énxchánjo Peé, nga bi katsoó:

–¡Tjítaxínboe'ení xindajín Satana! Ngat'a jmí tsi nii Néná xi tifojintakín, nii xtaa boá xi tifojintakín.

³⁴ Kós'e Kjisoo tsíchjiaa xta tsi'e kojo xta kjiín nga bi katsoó:

–Tsi tjín ka'a xta xi mejeén tsienguína, ngats'énychíyá yooj, nga k'íbé kroo kós'e ngatjandibatjinguína. ³⁵ Ngat'a ngayeje xi mejeén k'oxié'á kjoamindyioon, tasá sa'ínchaja, kó ngayeje xi sa'ínchaja kjoamindyioon tangat'anií an, kojo tangat'anií éntjatsiee Néná, kuí boá xi k'otjo'a. ³⁶ Ngat'a ¿mí chjínii tsi ngo nda kuiejeen ngayeje ni xi tjín kuí ngasondiee, tsi kichajá inímaa? ³⁷ ¿Axa mí ni xi tsjaa ngo nda xi kosít'a inímaa?

³⁸ Ngat'a ngayeje xta xi soboá kamaa kjoaa an kojo kjoaa éna k'ie nguindyikon kui xta xi ndyits'ent'aa kjoa Néná kojo kui xtajeé, ti boá ti ts'én ndíí nda xi'iin soboá kamaa kjoaa kui, nga kjo'e'éjo kjoajee Na'mii kojo ndítsjiee.

9 Kó Kjisoo ti bi ti katsoó ngase:

–Jakoxi ni xi xianjnú'un nga tjín ka'a xi síndojinná k'iee xi koyajín ngaskande nga skuiee nga kjo'e'e nga'niuú Néná nga kotíxoma.

Bi ts'én kasasikjo asiéén Kjisoo

(Matioo 17:1-13; Rkaa 9:28-36)

² Jun nixtjin nguisee, Kjisoo kijíjo t'axín Peé, Sandiyaá kojo Juaa kó ngo tjingui nk'a kijíjo soboá kui jaá, kó nguindyikón kui jaá kje'e kis'ie Kjisoo. ³ Kó njño xi yajá Kjisoo tiboá xó xó kamá, 'niú tiboá kamá xikoó nch'aán. Nde ngojín xtá xi 'niú maá monié njño xi tjin kuí ngasondiee xi boá ts'én tiboá sa'ín. ⁴ Kó kja jatokját'aa nda chjinie'eén Néná xi 'mí Moisee kojo Elíaa nga ndyichjiajo Kjisoo. ⁵ Kós'e Peé bi katsoó Kjisoo:

–Mostro, ja ta nda kji'i nga k'ie tindyión xtín! Kama si'anda ján ndi'añk'ién: ngo tse, ngo tsi'e Moisee, s'e ngo tsi'e Elíaa.

⁶ Nde bejín mí xi katso Peé, ngat'a ndyitsakjónni kui jaá. ⁷ Kós'e ngo ndi kitsjien xi kats'én tjink'ieén nínga síndo kui jaá. Kó nguijiin kui ndij kanda'yáa ngo nda xi bi katsó:

–Kuí xi'bi xi ndí tjóna, kui nda'yájnúu.

⁸ Kó ti kji'a askotsijen nguini kui jaá nga ngo foa'atjiyajoón kó nde ngojín xi kamábe, ta kuí tsi Kjisoo xi tikón soboá.

⁹ Kó nga ndyifotjajen tjingui nk'aa, Kjisoo boá katsoó nga jmíjin xi kotsoyaa ni xi kamábe, ngaskande nga ndí nda xi'ijn kjoa'á'yaá nguijiin xtá xi je jesoón. ¹⁰ Kó kuíni nga ta kui kixindyaajn soboárii kui eén, nda tsi asíyá ja k'ie ja ngajaán xkjín, kjoaa mí ni xi mejeén tsó nga kjoa'á'yaá nguijiin xtá xi je jesoón. ¹¹ Kó bi katsó kui jaá nga asíyá Kjisoo:

–¿Mí kjoaa nga já chjiniiekjoakitij tsó nga tjón xó Elíaa kjo'e?

¹² Kó Kjisoo bi katsó:

–Jakoxi nga tjón Elíaa kjo'e, kó kuí xí sa'índaya ngayeje nij. ¿Kó kóts'en tjt'a xojoón eén Néná kjoaa ndí nda xi'ijn? Tsó nga tsie xó kjoanima kjoa'atio kojo nga si'anch'o xó.

¹³ Tanga an xiyájnú'un nga Elíaa je j'é, kó ta ni xi mejénrii xtaa ni xi kats'énjo, xikó ts'én kjit'a xojoón eén Néná kjoaa kui.

**Bi ts'én kats'éndaya Kjisoo ngo nda
xi tjíjiin ngo asién nixtjin xindajín**
(Matioo 17:14-21; Rkaa 9:37-43)

¹⁴ Kó nga jachó Kjisoo nínga síndo xi ngase xta tsi'e, kamábe nga ngo sen xta ja'atjindee, kó tjín já chjiniékjoakitii xi tsífhjatiijo kui jaá. ¹⁵ Kó kji'a nga kui xta kjiín kamábe Kjisoo, ngayejee nga kijíndikoón kó tsanga ma nga kijí ts'en tinde Kjisoo. ¹⁶ Kó Kjisoo bi katsó nga asíyaá:

–¿Mí ni xi ndyichiboátijojnú kui jaá?

¹⁷ Kó ngo nda jatjotin nguíjiin xta kjiín xi bi katsó:

–Mostro, k'ie kjo'e'joo ndína, ngat'a ngo asién nixtjin xi ndajín tikónjiin yoo xi je kats'énnimá, majín chjia, ¹⁸ kó ta nínga kjíbé kui asién nixtjiin 'bojmitójó t'anangui, kó ngaskande xó ma si'a ts'oa, kó kjinieya ma n'niú, kó tsien tajá. Je tsí'áa xta tse tsi'e nga k'oxié kui asién nixtjiin, tanga kamájiin.

¹⁹ Kó Kjisoo bi katsoó:

–¿Xta xi s'ijinjiin! ¿Ngaskande kji'ání nga chjiénga kotíñajojnú'un? ¿Ngaskande kji'ání nga takó sa'inchíkjooajnú'un? ¿Ndibáojnú'un k'iee!

²⁰ Kó jachóchinií kui ndachíí Kjisoo. Kó kji'a nga kui asién nixtjiin kamábe Kjisoo, ítsanieyá xchán kui ndachíí, ts'ákatójó t'anangui kó ítikjá ínña, kó ngaskande xó ma kisi'a ts'oa. ²¹ Kó Kjisoo bi katsó nga asíyaá na'mii kui ndachíí:

–¿Ndeskande kji'ání nga bi máa?

S'e na'mii kui ndachíí bi katsó:

–Ndeskande koó nga chichí. ²² Kó kui asién nixtjin xi ndajín je sa kjín ndiyanií nga 'bojmijin nguíjin ndi'íi kojo nguíjin ndójoaa, tsi'e nga sa'ínk'iéén. Já kuíni, tsi kama xi si'in, ngatamanimaa jin, kó tasíkejeje.

²³ Kó Kjisoo bi katsó:

–¿Kóts'en nga tsi kama xi si'in se ji? ¿Ngayeje xta xi s'ijiin Néná, kamarií tajmí niní!

²⁴ Ti kji'a na'mii ndachíí askandáyá ma nga bi katsó:

–¿S'ijinna Néná, kó tasíkejení tsi'e nga 'niú ngase s'ijinna!

²⁵ Kó nga kamábe Kjisoo nga ta sa sá kamátikó xta kjiín, kats'énxchánjo kui asién nixtjin xi ndajiín nga bi katsoó:

–iAsién nixtjin xi ndajín xi nima kojo xi xtiya, an xí boá t'íxiaán, tjitaxiejín nguijin yoojo kui ndachíí kó nga nguiti nijánjín kía bitjas'ijíín!

²⁶ Kós'e askandáyá kui asién nixtjin xi ndajiín kó nguije ítsanieyá xhán kui ndachíí jataxiejiín nguijin yoojo, kó kui ndachíí kis'ie k'ien k'ien, ngaskande xta kjiín je k'ien kui ndachíí katsó. ²⁷ Tanga Kjisoo iskjbé tsja, kó kats'énkjustjén, kós'e kasasien kixi kui ndachíí.

²⁸ Kó nguije ts'as'ien Kjisoo ngo ndi'a, xta tsi'e asíyát'axiín nga bi katsoó:

–¿Ánní nga jin kamájínjne ka'naxiéjne kui asién nixtjin xi ndajiín?

²⁹ Kó Kjisoo bi katsoó:

–Kui xkjín kui xindajiín, taxkiya fotjójín, ta ngototo nga ndokjoaa Néná kojo nga si'ankja'á kjindia yojoná.

Bi ts'én katsáyá nguini Kjisoo xi ma jó ndiya nga koya
(*Matioo 17:22-23; Rkaa 9:43-45*)

³⁰ Kó nguije jatjo kui nguindiee Kjisoo kojo xtaa, ja'a nangui Galilea, kó kamámejénjín nga tjín xí skuie nga kía ja'a,

³¹ ngat'a xta tsi'e akóyaá, kó bi katsoó: Ndií nda xi'iín nguiya tsja xtaa si'ank'as'ien, kó sa'ínk'ién, kó nguije kini'ánk'ién, xi ma ján nixtjin kjoa'á'yaá. ³² Tanga kui jaá kamákjínjín kui eén, kó katsakjónní nga asíyaá.

Bi ts'én katsáyá Kjisoo 'yání xi chjí
ngasenií nínga botixómá Néná
(*Matioo 18:1-5; Rkaa 9:46-48*)

³³ Kó jachó naxiínda Kapernaum. Kó nguije síndo nguiya ndi'aa, Kjisoo bi katsó nga asíyaá xtaa:

–¿Mí xi ndyinchiboájnú nguiya ndiyaá nga ndyindibá ngoye?

³⁴ Tanga kui jaá xió kis'indo, ngat'a nga tjimáya nguiya ndiyáá ndyifotí kjoaa 'yání xi chjí ngasenií nguijiiin kui jaá.

³⁵ Kó Kjisoo kis'ijñando, s'e tsíchjiaa nga tiejó xtaa, kó bi katsoó:

–Tsi tjín ka'a xta xi mejeén nga tjón kama, chjiénga kui xi kjuiet'a kama, kó kuí boá xi sa'ínseén ngayeje xi ngasee.

³⁶ Kó iskjíbé ngo ndachí, kó ngamasieen kui jaá íjñá, s'e iskjíbé tjiaa ndachíí, kó bi katsó:

³⁷ –Ta 'yání xi skíbení ngajona ngo ndachí xikoó xi'bi, ti ts'énkjíbena an nga, kó xi ts'énkjíbena an, jmí tsi an xi ts'énkjíbena, kuí Néná xi katsanguiyana xi ts'énkjíbé.

**Bi ts'én katsáyá Kjisoo kjoaa nga xta
xi kondranájín, kjoanda tsañá tikón**

(Rkaq 9:49-50; Matioo 10:42)

³⁸ Kó Juaa bi katsoó Kjisoo:

–Mostro, ngo nda kamáya jin xi ngajo tse ts'én'boxiéni xindájín, tanga kui k'iejín tjienguiná, kó ik'íchjájne ngat'a jmí tsi k'ie tso'bátjinguiná.

³⁹ Tanga Kjisoo bi katsoó kui ndaa:

–Ngata 'bíchjájínjnúu, ngat'a ngayeje xi sa'ín ngo kjoandikón ngajona, kamajín ti kji'a ch'o katsona. ⁴⁰ Ngat'a xi kondranájín tikón, kjoanda tsañá tikón. ⁴¹ Kó ta 'yání xi tsjaajnú ngo bosó ndójoa ngat'a an timatjinguijnú'un, jakoxi ni xi xianjnú'un nga sakórií ni xi je kats'én.

**Bi ts'én akóyá Kjisoo kjoaa xta xi tangat'anií
kui nga ts'énjé xta xi ngasee**

(Matioo 18:6-9; Rkaq 17:1-2)

⁴² Ta 'yání xi sa'ín ngo ni tsi'e nga ngo kui jakjindí xí s'ijjin an sa'ínjé, tasá ngo ndijo je ngatít'a kjásén, s'e ngat'ajmijin yojoo nguijin ndáchikoón. ⁴³ Kuíni nga tsi ndse konguijeé, tasá tichékjé jí, tasá nda tsi katon ndse nga k'uiéé kjoamindyion ngatsjeé, ta boajíin tsi síndo nga jó ndse nga k'uín jí ndoboa

nk'ieen, nguijiin ndi'í xi jímí nixtjin 'boo, ⁴⁴ nínga chindoo kui xtaa fesónjín, ti nde ndi'í jímí nixtjin 'bo. ⁴⁵ Kó tsi ndsaki konguijeé, tasá tichékjé jí, tasá nda tsi katon ndsaki nga k'uiéé kjoamindyion ngatsjeé, ta boajiín tsi síndo nga jó ndsaki nga kuichíjmijiin ndo_o nk'ieen, nguijiin ndi'í xi jímí nixtjin 'boo, ⁴⁶ nínga chindoo kui xtaa fesónjín, ti nde ndi'í jímí nixtjin 'bo. ⁴⁷ Kó tsi ndyikin skuie ngo ni xi konguijeé, 'naxié ji, tasá nda ngase nga ta ngo tsi ndyikin ndyia nga kuitjás'in nínga botixómá Néná, ta boajiín tsi nga jó ndyikin ndyia nga kuichíjmijiin ndo_o nk'ieen, ⁴⁸ nínga chindoo kui xtaa fesónjín, ti nde ndi'í jímí nixtjin 'bo.

⁴⁹ Ngat'a ndi'í boá xi si'anndiani ngayeje xtaa. ⁵⁰ Nda naxaa, tanga tsi nguiti ndiajín kama, ¿mí xi ko'e'énga'niú nguininú nga kamandia? Ngas'iejnú naxa nguijinjú, kó ngat'ieéjú kjoaxió ja k'ie ja ngaján.

Bi ts'én akóyá Kjisoo kjoaa xta xi je ixán kó 'bín_o xkjín
(Matioo 19:1-12; Rkaa 16:18)

10 Kó Kjisoo jatjo kíaa, s'e kijí nangui Judea kojo nangui xi tikón xtjieen xi ingoboaá ndeje' Jordaán, kó kía ti kamátikót'a nguinií xta naxiíndaá, kó xikó ts'én ngaá ti íts'íya nguinií nga akóyaa xtaa. ² Kó já fariseoo jachókón tiínaa Kjisoo tsí'e nga askot'ayákón kó asiyaá tsi tsjandíé kjoakitíi nga ngo nda xi je ixán sa'ínkjié kjoabixaan. ³ Kó bi katsó Kjisoo:

–¿Mí kjoabotíxoma xi íjñájú Moisee?

⁴ Kó kui jaá bi katsó:

–Moisee katsjandíé nga kama xó tsi ngo nda xi je ixán skjínínk'á ngo xojon nínga je je kjoabixaan kó nga kama xó kui'íjñá chjoón.

⁵ Kós'e Kjisoo bi katsó:

–Tangat'anií nga tá taja inimajnú kuíni nga boá ts'én íjñájú Moisee kui kjoabotíxoma. ⁶ Tanga ndeskande nga

Néná íts'iyanii nga kats'énda ngasondiee “xi xi'in kojo xi chjoón” kats'énda. ⁷ “Tangat'anii kui nii nga nda xi'iin kui'íjñá na'mii kojo naaa, kó k'uijnájo chjoón, ⁸ kó ta ngo tsi yojo kama ngajoó, kó boá ts'én nga je nguiti jójín ma, ta ngo tsi ma.” ⁹ Kó kuíni nga ni xi je kats'éngo Néná, kamajín k'oxiékjo xta.

¹⁰ Kó nguije jachó nguiya ndi'aa, xta tsi'e Kjisoo ti asíyá nguiní kjoaa kui nii. ¹¹ Kó Kjisoo bi katsoó:

–Ta 'yání xi kui'íjñá chjoón, kó tsi kje'e chjoón kuixanjo, ts'én bendikónjín kjoabixaan, ¹² kó tsi xi chjoón kui'íjñá xi'iin, kós'e kje'e xi'in kuixanjo, ts'én bendikónjín kjoabixaan nga.

Kjisoo bi ts'én kats'énychikonñé jakjindí xixii

(Matioo 19:13-15; Rkaq 18:15-17)

¹³ Kó jachóchinií Kjisoo jakjindí xixi tsi'e nga sa'ínjo, tanga xta tsi'e kats'énxchánjo xta xi jachójo kui jakjindí. ¹⁴ Kó nga kamábe Kjisoo kui nii kamáxtíí kó bi katsoó:

–Te'éndiéjnúu kui jakjindíí nga kjo'e'ekónna, kó ngata 'bíchjájínjúu, ngat'a nínga botíxomaa Néná kuí xí kama k'os'ien kui xi xikoó kui jakjindíí. ¹⁵ Jakoxi ni xi xianjnú'un, nga xi k'os'ienjín nínga botixómá Néná xikoó ngo ndachí, kamajín k'os'ien.

¹⁶ Kó Kjisoo nguije tsank'á jakjindíí, kats'énychikonñé nga íjñasoón tsja.

Bi ts'én tsíchjianijmíjo Kjisoo ngo nda chon xongo

(Matioo 19:16-30; Rkaq 18:18-30)

¹⁷ Kó nga ts'énfí Kjisoo nguiya ndiyaá, ngo nda jachókón manga mangaa, asiént'aa tikoó, kó bi katsoó nga asíyaa:

–Ji Mostro nda, ¿mí ni xi sa'in an tsi'e nga sakóna kjoamindyion ngatsjé nixtjiin?

¹⁸ Kó Kjisoo bi katsoó:

–¿Mí kjoaa nga nda sení? Ta'yajín xi nda, ta ngototo Néná.

¹⁹ Je ye ji kjoabotíxomaa Néná xi bi tsoó: “Chendikín jí kjoabixaan, ngata ni'ínk'ínjín ji xta, ngata ni'ínjín ji chejé,

ngata 'b́indiseta'inj́n ji ngo xta, ngata ch'ínchej́n ji, chendikín jí na'míi kojo naáa.”

²⁰ Kó bi katsó kui ndaa:

–Mostro, ngayeje kui nií je kats'enkjatjosón an ndeskande koó nga ndachí an.

²¹ Kós'e Kjisoo askotsijen ndá ndaa kui ndaa, kats'éntj́o, s'e bi katsoó:

–Ta ngo tsi ni xi chajaa: t'en, kó tatíńi ngayeje ni xi tjiín, kó toon kui nií xta nimaá te'éé, kó boá tsi ts'én nga k'uiéé ngo kjoachon ndi'ak'ajmi ján, s'e ndibétjinguiní nguije kachjábé ji króo.

²² Tanga nga tsint'ié kui nda xongoó kui eén, achichí ndasen kamaá nga kijí, ngat'a achichí ni tjiín.

²³ Kós'e Kjisoo askotsijeen xta xi ja'atjindee, kó bi katsoó xta tsi'e:

–¡Achichí ni'in kji'i nga xta xi tsie kjoachon tjiín nga k'os'ien nínga botíxomaa Néná!

²⁴ Kó xta tsi'e Kjisoo achichí kijíndikoón kui én xí tsíchjia, tanga Kjisoo ti bi ti katsó nguiní:

–Jún boá ndí, ¡achichí ni'in kji'i nga k'os'ien nínga botíxomaa Néná kui xta xi kjima'niátakón kjoachoon! ²⁵ Tasá ni'ínjín kji'i nga ngo cho to'o yits'en kjoa'aya ngo tixaa ngo ndo, ta boajiín nga ngo nda chon k'os'ien nínga botíxomaa Néná.

²⁶ Tanga kui jaá tasá ma achichí kijíndikón ngasee, kó ja k'ie ja ngaján bi katsoó xkjín:

–¿Ja 'yání xi kjetjo'a tsoboa?

²⁷ Kós'e Kjisoo askotsijeen kui jaá, kó bi katsoó:

–Kamajiín sa'ín kui nií ngo xta, tanga Néná ngayeje nií xi kamaa sa'ín.

²⁸ Kós'e Peé íts'iyanii nga bi katsoó:

–Ja je ye, nga jin ngayeje nií ik'íjñájne, kó k'ie timatjinguinjne ji.

²⁹ S'e Kjisoo bi katsó:

–Jakoxi ni xi xianjnú'un nga jmíjín ngo xta xi íjñámasien ndi'aa, nts'ie, ndichja, na'mii, naaa, ndií, t'ananguii, tangat'anii an kojo éntjatsiee Néná, ³⁰ nga sakójiín ngot'e nga tindiyón kuí ngasondiee úchán boa kji'i ngase ndi'a, nts'ie, ndichja, naaa, ndií kojo t'ananguii, nda tsi kuiyotjinguí. Kó nixtjin xi ndibaá sakoó kjoamindyion ngatsjé nixtjiín. ³¹ Kjín ma xta xi tjón ngot'e, xi fet'a kama, kó kjín ma xta xi fet'a ngot'e, xi tjón kama.

Kjisoo bi ts'én katsáyá nguini xi ma jaán ndiya nga koya
(Matioo 20:17-19; Rkaa 18:31-34)

³² Kó nga ndyifnínjinguí xtjieen naxínda Jerusalen, Kjisoo kistso'bátjoón xta tsi'e. Kó kui jaá kijíndikoón kó katsakjónní nga tjimátjinguí. S'e Kjisoo ti tsíchjia t'axín nguinií já xí tiejoó kó ínijmii ni xi s'e kamaa, ³³ bi katsoó:

–Tsitsíjenjnúu nga k'ie ndyimonguín nijínguí xtjieen naxínda Jerusalen, kó ndií nda xi'íin si'ank'as'ieen já nguitokoo chiná'mii, kojo já chjiniékjoakitii, kó kuí xí tsjaakjoa nga si'ank'ien kojo nga si'ank'as'ieen xta xi judíojín. ³⁴ Kó kojnocha, kotitiajón, kjoaá, kojo si'ank'ien, tanga xi ma ján nixtjin kjoa'á'yaá.

Sandiyaá kojo Juaa bi ts'én tsí'aá ngo kjoanda Kjisoo
(Matioo 20:20-28)

³⁵ Kós'e jachókón tiñaa Sandiyaá kojo Juaa nga jó ndií Sebedeo, kó bi katsoó:

–Mostro, mejénjne nga si'injne ngo kjoanda, nga koe'éjne ni xi chjia'ajne.

³⁶ Kó Kjisoo bi katsó nga asíyaá:

–¿Mí ni xi mejénjnu nga sa'injnu'un?

³⁷ Kó bi katsó kui jaá:

–Te'éndiéjne nga kiá kuindyiont'ajne ji nga kotixome ji nga k'uié kjoaje, ngo xi ngat'íjñá nga fojní, s'e ngo xi ngat'íjñá nga skóon.

³⁸ Kós'e Kjisoo bi katsoó:

–Yajínjnú ni xi ndyichjiá'ájnú. ¿A kjochíkjoajnú nga on xchajnú xikó ts'én on xchana an, kó a kjochíkjoajnú kjoanima xi kjoa'atio an?

³⁹ Kó bi katsó kui jaá:

–Joón, kjochíkjoajne.

Kó Kjisoo bi katsó:

–Jakoxi nga jún xchikjoajnú xikó ts'én ch'o x'iana kojo kui kjoanima xi kjoa'atio an, ⁴⁰ tanga nga kiá kuindyiont'ajnú'un nga skónna kojo tsi nga fojnína, ánjín tsoboána nga tsja an kjoa, Na'mina xí je tikóndaá 'yá xí tsjaá kui nguindiee.

⁴¹ Kó nga tsint'ié kuí nii xtaa Kjisoo xi ngui tiee, achichí kats'énxchánjo Sandiyáá kojo Juaa. ⁴² Kó Kjisoo tsíchjiaa, kó bi katsoó:

–Je yajnú nga kui ngasondiee, xta xi botixómaá nanguui, tsjandiéjín xtaa nga taxkiya sa'ín ngo ni tsi tsja kjoajín. Kojo já xí nguitokoo naxíndaá xi nk'a xaá, ta ni xi mejénrii ts'énjo xta naxíndaá. ⁴³ Tanga chjiénjín nga boa kama nguijinjnú, tasá kui xta xi mejeén nga 'niú nk'a ngase kama nguijinjnú, kuí xí chjiénga sa'ínseén xta xi ngasee, ⁴⁴ kó kui xi mejeén nga tjón kama nguijinjnú kuí xí chjiénga sa'ínseén xta xi ngasee.

⁴⁵ Ngat'a ndií nda xí'iin jmí tsi je'e kui ngasondiee tsi'e nga kui xi si'anseen, tasá je'e tsi'e nga kui xi sa'ínseén xtaa kojo tsi'e nga tsjaa yojoo tsi'e nga kui'íchjítá'in kjín xta.

Bi ts'én kats'éndaya Kjisoo nda tika xi 'mí Bartimeoo

(*Matioo 20:29-34; Rkaa 18:35-43*)

⁴⁶ Kós'e jachó naxíndaá Jeriko, kó nga ts'énfotjo Kjisoo kui naxíndaá, kojo xta tsi'e kojo kjín ngase xta xi tjienjo, ngo nda tika xi 'mí Bartimeo ndií Timeoo, tikóndo t'a ndiyaá nga

ts'énmí'á tónchj̄ie. ⁴⁷ Kó nga tsint'ié nga Kjisoo nda Nasaret xi kjoa'aa, kui nda t̄ikaa bi katsoó nga askandáyaá:

–j̄Kjis̄o, ji xi x̄ta t̄jiee Ndabii ji, ngatamanimaa an!

⁴⁸ Kó kjín ma xi kats'énxchánjo ts̄i'e nga nguiti skandáyajín, tanga kui nda t̄ikaa tasá ma 'niú askandáyá ngase nga bi katsó nguini:

–j̄Xta t̄jiee Ndabi, ngatamanimaa an!

⁴⁹ Kós'e Kjisoo kasasien kó ts'á ts̄i'e nga kjochóchinií, kó kandokjooa nda t̄ikaa nga bi ki'mií:

–Te'é nga'níi yojóo, t̄is̄t̄j̄in ji, ngat'a ts'énchj̄iaári.

⁵⁰ Kó kui nda t̄ikaa ts'ajmi njño xi kjit'a ngaxton, s'e jastj̄ien kó kijfkoón Kjisoo. ⁵¹ Kó Kjisoo bi katsó nga asíyaá:

–¿Mí ni xi mejeén nga sa'in an nganda tse?

S'e nda t̄ikaa bi katsó:

–Mostro, mejéna nga kamatsijenna.

⁵² Kó Kjisoo bi katsoó:

–T'en 'ne, kjoas'ijjín xí je ts'axié'aá ji.

Kó ti kji'a kamátsijen nguinií nda t̄ikaa, s'e kijítj̄inguii Kjisoo ndiya xí tso'ba.

Bi ts'én ts'as'ien Kjisoo naxiéndá Jerusalen

(Matioo 21:1-11; Rkaq 19:28-40; Juaq 12:12-19)

11 Kó nguije makjachó tiña naxiéndá Jerusalen, t'a ndí naxiéndá xi 'mí Betfaje koje Betania, kia t'a t̄j̄ingui nínga t̄j̄in yá oliboo, Kjisoo katsanguiya jó x̄ta ts̄i'e, ² xi bi katsoó:

–Tanguínjnu kui ndí nangui xi tikón kjeen, kó nguije kuitjás'ienjnu kui nguindiee, kia sakójnu ngo ndí bórró xi nde kje ngo x̄ta xi 'bíjnasoon, chjándojnu kó ndibáojnú'un k'iee.

³ Kó tsi t̄j̄in xi kosíyajnú mí kjoaa nga boa ndyini'ánjnu, bi t'ínjnuú: Ndiāa xí chjieén kó jaskan xó tsjaa'óyá nguinijnu.

⁴ Kó kijí kui jaá kó kia kasakoo ngo bórró xi tjitá'niú t'a ngo ngantjoa xtjieen ndiyatieé, kó iskjíndó.

⁵ Kó t̄j̄in x̄ta xi síndo kīaa xi bi katsoó kui jaá:

–¿Mí xi ndyini'ánjnú nga kui bórróó ndyichjándokonjnú?

⁶ Kó kui jaá boá ts'én tsíchjia xikó katsoó Kjisoo, kó katse'é kjoaa. ⁷ Kó tsanguínjoo Kjisoo kui bórróó, kó kui jaá ísoón njñoó, s'e Kjisoo kis'ijñasoón kui choo. ⁸ Kó kjín ma xtá xi yítie njñoó nguīya ndiyaá, kó kje'e xi tjiaa yá tsatie kó nguīya ndiyaá yíyijo.

⁹ Kó xtá xi tjimátjoón kojo xi yajátjinguī askandáyá ma nga bi katsó:

–¡Néná ngat'axié'áná! ¡Ngatama chikonñé xi ndibání ngajoo Ndiáná! ¹⁰ ¡Ngatama chikonñé nguīndie nínga botíxoma xi s'e ndibaá, nínga ts'énbotixómá xtá xi xcháná Ndabii! ¡Néná ngat'axié'áná ndi'ak'ajmi ján!

¹¹ Kó ts'as'ien Kjisoo naxiéndá Jerusalen kó kijí nangoxii. Nguije askotsijen ni xi tjín nga ngo foa'atjiyajoón, kijíjo nga tiejó xtaa naxiéndá Betania ngat'a je kamásajín.

Bi ts'én kats'énxchánjo Kjisoo ngo yá igo xi jmí to tsjájín (Matioo 21:18-19)

¹² Kó nga kamánguindyiojón, nga ndyifotjo naxiéndá Betania, Kjisoo kamábojóó. ¹³ Kó ta kjin kamábe ngo yá igo xi tjiín xka, kijíkatsijen tiñaa tsi ta'a nga yajaá to, kó nga jachó t'a yaá, ta jmíjín ni xi kasakoo, ta xka tsi xi yajaá kui yaá, ngat'a kuijín nixtjiin nga bojá to igo. ¹⁴ S'e Kjisoo bi katsoó yá igo:

–Nguinijánjín tjín xí skjinié to xi koajaa.

Kó xtá tsi'e Kjisoo tsint'ié ni xi katsó.

Bi ts'én ts'axié Kjisoo já xi ndyibotiñá **cho nditseen nangoxii**

(Matioo 21:12-17; Rkaq 19:45-48; Juaq 2:13-22)

¹⁵ Kó jachójo xtaa naxiéndá Jerusalen, kó nga jachó nditsen nangoxii, Kjisoo íts'iyanií nga tsangatjinguī ngayeje xtá xi ndyibotiñá kojo xi ndyi'botsie ni, kó ts'ajmitójó yamíxaa xtá xi ndyibosíkjo ton, kojo ts'ajmitójó yáxiríee xtá xi ndyibotiñá

tójo, ¹⁶ kó chíjín katsjandié nga ja'axtikjá ja'axtijen nditsen nangoxii xta xi tjimájo ni. ¹⁷ Kó bi katsó nga akóyá:

–¿A kjit'ajín xojon eén Néná nínga bi tsoó: “Ndi'ana, ndi'a nínga kuichjiaa Néná ngayeje xta naxíndaá xí tjín ngasondiee k'uiín”? Tanga jún ndoboaa chejé je kini'ánjnu.

¹⁸ Kó tsint'ieé já chjiniékjoakitii kojo já nguitokoo chiná'mii, kó tsangasee kóts'én sa'ínk'ién Kjisoo, ngat'a katsakjónní kjoaa nga ngayeje xta naxíndaá kijíndikoón ni xi akóyá. ¹⁹ Kó nguije kjimajnoó, jatjo Kjisoo kojo xta tsi'e kui naxíndaá.

Bi kamaá yá igo xi kats'énxchánjo Kjisoo

(Matioo 21:19-22)

²⁰ Kó nga tajñoó nga kamánguindyiojón ja'a nínga tikón yá igoo, kó kamábe nga je kixí ndeskande jamaa. ²¹ Kós'e Peé ja'átsjieen ni xi kamaá, s'e bi katsoó Kjisoo:

–Ji Mostro, ján'an kui yá igo xi kini'ínxchínje je kixí.

²² S'e Kjisoo bi katsoó:

–Ti'ans'ijijnjú Néná. ²³ Ngat'a jakoxi ni xi xianjnu'un nga ta'ya xtaní xi bi katsoo kui tjinguii: “Tixín ji k'iee, kó tjajmijin yojoo nguujin ndáchíkoón”, kama ni xi kui'a, tsi kui xtaa nga jó nga jánjín kui'tjñaa inímaa, nga tasá s'ijijn nga kama ni xi katsó. ²⁴ Kuíni nga boá xianjnu'un nga ngayeje ni xi chjia'ajnu nga kondókoajnú Néná, s'ijijn ngatamajnú nga sakójnú, kó sakójnú kui ni. ²⁵ Kó kji'a nga ndyíndokjoajnú Néná, ti'anjetakónjnu tsi tjín ka'a xta xi ngo ni xi ndajín kji'i kats'énjojnú, tsi'e nga kui Na'mijnú xi tikón ndi'ak'ajmi ján sa'ínjetakónjnu ni ch'o xi ki'mjínú jún. ²⁶ Ngat'a tsi si'anjetakónjínjú, ti nde Na'mijnú xi tikón ndi'ak'ajmi ján sa'ínjetakónjínjú kjoach'o kji'i xi si'ánjnu.

Bi kamá nga jáxaá asíyaá Kjisoo 'yá xi katsjáxaá

(Matioo 21:23-27; Rkaq 20:1-8)

²⁷ Kó ti kijí nguini naxíndaá Jerusalen, kó tjienga tso'ba Kjisoo kía nditsen nangoxii, já nguitokoo chiná'mii, já

chjini_{ie}kjoakitii_i kojo já xchá nguitokoo_o naxiindaá_a jachókón_n tiña_a,²⁸ kó bi katsoó nga asíyaá:

–¿Mí xá xi tjiín nga kui ni_i ni'ín_n ji? ¿Kó 'yá xí katsjaá_a kui xaá nga ni'ín_n ji kui ni_i?

²⁹ Kó Kjisoo_o bi katsoó:

–Ti bo_a ti ts'én_n kosíyajnú'un ngo ni, kó tsi kama_a k'uuiyájnú'un, ti bo_a ti ts'én_n kama xiyájnú'un mí xá xí tjínna nga ts'en an kui ni_i.³⁰ ¿'Yá xi katsanguiya Jua Bautista_a nga atínda_a xta_a? ¿A Néná, ax_a xta_a? T'íyajnú'un.

³¹ Kós'e_e kui jaá íts'iyani_i nga bi katsoó xkjín:

–Tsi Néná xí katsanguiya tsi k'uúin_n: “Kó ánní nga kis'ijin_nínj_nú”, katsoná,³² kó tsi xta_a xí katsanguiya tsi k'uúin_n.

Tanga katsakjónní_i xtá naxiindaá, ngat'a_a ngayeje xta_a xi katsó nga Jua_a xí jakoxi_i nga ngo ndá chjini_{ie}'eén_n Néná.³³ Kó bi katsó kui jaá nga tsíchjia_o Kjisoo:

–Yajínj_e.

Kó Kjisoo_o bi katsó:

–Ja_a ti xiyájnú'un mí xá xí tjínna nga ts'en an kui ni_i nga.

Bi ts'én íjñá chiboa_a Kjisoo_o kjoaa_a énkjiín moso_o xi ndajiín

(Matio_o 21:33-46; Rka_a 20:9-19)

12 Kós'e_e íts'iyani_i nga tsíchjia_o Kjisoo_o nga katsáyaá ngo énkjín xi bi tsó:

–Ngo ndá íjñanda ngo jno_o nínga maxchá tostsije, kó íchjá'yá, s'e_e kats'énda ngo ngu_indie nínga 'naxié ndaá kui too, kó ti kats'énda ngo tarié xi nk'a, kós'e_e katsjá chjínanguí_i já xí ts'én kuí xaá.

S'e_e kui ndá xi katsjá chjínanguí_i kui ngu_indiee_e kjin kijí.² Kó nga jachó nixtjiín nga je kamáxchá kuí too katsanguiya moso_o kui ndaa_a nínga síndo já xi katsjaá chjínanguí_i jno_o tostsijeé, tsí'e_e nga kokjángá kó tsjaá to xi tsoboaá ndá xi tsí'e_e kui ngu_indiee_e.³ Tanga kui já xí ndyits'enxájin_n kui ngu_indiee_e katsoboá kó kats'énkijen'on_n kui mosoo_o, kó jmí ni íyatsjajín

⁴ Kó nda xi tsi'e kui nguindiee ingo mosoo katsanguiyakón nguinií kui jaá, kó kui mosoo ndijo akjaya, kó kachjátjií toko, kojo ch'o ki'mií. ⁵ Kó ti katsanguiya nguinií ingo moso, kó kui xi'bi kini'ánk'ién. Kó kjin ngase moso xi katsanguiya, tjin xí ik'ieé, kó ti tjin xi kini'ánk'ién.

⁶ Kis'ijnaa ingo xi fet'a xi katsanguiya: ndí tsi'e, kui xi achichí tjoó kó katsanguiyaa kui jaá ngat'a bi katsó: “Kui jaá skuiendíkon ndína.” ⁷ Tanga kui já xí ndyits'enzájin kui nguindiee ja k'ie ja ngaján bi katsoó xkjin: “Kui xi'bi xi tsi'e kama ngayeje kui nguindiee, tasá si'ánk'ién, kja kamaa nga tsañá kama ngayeje kui nii.” ⁸ Kó boá ts'én katsoboá kui ndaa kó kats'énk'ién, s'e ts'axié kja nguindie nínga tjitjie tostsijeé.

⁹ Kós'e bi ts'én asiyá Kjisoo:

–¿Kó mí xi sa'ín ndia xi tsi'e kui jno tostsijeé? Já kjindibá kó sa'ínkjié ngayeje já xí ndyits'enzájin kui nguindiee, kós'e kje'e xi tsjaá kui nguindiee.

¹⁰ ¿A kjié ni'ányajínjnu xojon eén Néná? Nínga bi tsoó:

Ndijo xi kats'éneh'ó já chjiniexoó,
kui xí ndijo nga'niuú ndi'aa kamá.

¹¹ Néná boá xi kats'én kui nii, kó achichí fíndikoón ndyikón.

¹² Kó kamámejeén stsoboá Kjisoo, ngat'a kui tsakiín énkjin xi tsichjia, tanga kjoaa nga katsakjónnií xta kjiín, jmí ni kats'énjojín, tasá íjñamasien, s'e kijí kui jaá.

Bi ts'én akóyá Kjisoo kjoaa 'yá xí chjiénga k'uíchjií ni xi machjítjeé

(Matioo 22:15-22; Rkaq 20:20-26)

¹³ Kó kananguiyachoon Kjisoo já fariseo kojo xta xi majo Erodee, tsi'e nga kuint'ie tsi ta'a ngo ni xi ndajín kji'i kuichjia Kjisoo tsi'e nga koónguítá'in. ¹⁴ Kó nguije jachó kui jaá bi katsoó:

–Mostro, je yajne nga jakoxi ni xi bokoyé ji, kó nga ndasenjín ni xi tsó xta xi ngasee kjoaa ni xi ndokjoe ji, ngat'a jmí tsi ni xi ya sónk'aá xi tistsijjín, tasá jakoxii ndiya xi tsi'e

Néná xi tibokoyé ji. ¿A tsjandíé kjoakití, axa tsjandíéjín nga k'uíchjínjné ton xi machjítjé ni nda xtitjón xi 'mí Sesaa? ¿A koe'éjne axa koe'éjínjné?

¹⁵ Tanga Kjisoo tjiénmá kamákjín kjoajókjeen kui jaá, kó bi katsoó:

–¿Ánní nga an ndyichjat'ayákónjnú'un? Te'éjnú'un ngo ton xi chjiáni Roma, tsi'e nga skotsijéen.

¹⁶ Kó kui jaá katsjaá ngo ton denario, s'e Kjisoo bi katsó:

–¿'Yá xi tsi'e kui asién kojo kui ja'én xí kjit'a kui toon?

Kó kui jaá bi katsó:

–Tsi'e nda xtitjón xi 'mí Sesaa boá.

¹⁷ Kó Kjisoo bi katsó:

–Ja te'éjnúu nda xtitjón xi 'mí Sesaa ni xi tsi'e nda xtitjoón, kó ni xi tsi'e Néná, Néná te'éjnúu.

Kó achichí kijíndikoón kui jaá kjoaa Kjisoo.

Bi ts'én akóyá Kjisoo kjoaa xta xi foa'á'yá nguiín nguije fesón

(Matioo 22:23-33; Rkaq 20:27-40)

¹⁸ Kós'e jachókoón Kjisoo já saduseo xi tsó nga nguiti foa'á'yájin xoó xta xi je jesoón, kó bi katsó nga asíyaá:

¹⁹ –Ji Mostro, Moisee ít'aná ngo xojon xi bi tsó: tsi ngo nda koya kó kui'tjñá chjoón kó jmí ndí k'uiéjín, nts'ie kui ndaa chjiénga kui kuxanjo kui xtachjoón tsi'e nga xchajájin tjiee nts'ie xi k'ieen. ²⁰ Ngo ndiya kis'indo yito já xi ta ngo nts'ie kamá, nda xi tjoón ixánjo chjoón, kó k'ien kui ndaa, kó jmí ndí kis'iejin. ²¹ Kó nts'ie xi ma joó ixánjo kui xtachjoón, kó ti k'ien nguiín kui ndaa, kó ti jmí ndí kis'iejin nga. Ti boá ti kamaá xi ma jaán, ²² kó boá kamaá nga yito kui jaá, kó ta'yájin xi kis'iee ndí. Nga fet'a k'ien kui xtachjoón. ²³ Nixtjin nga kjoa'á'yaá xta xi je jesoón, ¿ja 'yání nga yito kui jaá xi xi'ijn kui xtachjoón kama, ngat'a nga yitoo nga kis'indojo?

²⁴ Kós'e Kjisoo bi katsó:

–Tanisién boajín kji'i ni xi ndokjoajnú ngat'a yajínjnu ni xi kjit'a xojon eén Néná, ti nde yajínjnu nga'niuú Néná. ²⁵ Ngat'a nguije kjoa'á'yaá ngayeje xta xi je jesoón, ti nde nguiti kuixanjín ti nde nguiti sa'ínkixanjín xkjín, ngat'a xikónií tsi ndítsjie xi síndo ndi'ak'ajmi ján kama. ²⁶ Tanga kjoa ngaá nga foa'á'yá nguinií xta xi je jesoón, ¿a kjié ni'ányajínjnu xojon xi kats'énda Moisee, nínga ít'a kjoaa yá sarsa xi tjítíí? Néná bi katsoó Moisee: “An boá xi Nee Abraam, Nee Isaa kojo Nee Jakob.” ²⁷ ;Kó Néná jmí tsi Nee xta xi je jesón, Nee xta xi síndo boá, kuíni nga jún kijaíin ni xi ndokjoajnú!

**Bi ts'én akóyá Kjisoo kjoaa kjoabotíxoma
xi 'niú chjí ngasee
(Matioo 22:34-40)**

²⁸ Nga kamábe nga Kjisoo nda ts'én tsíchjia, ngo nda chjiniékjoakiti xi tsint'ieé nga askjotí, kijíkón tiñaá Kjisoo kó bi ts'én asíyaá:

–¿Nání kjoabotíxoma xi 'niú chjí ngasenií nguijiin ngayeje kjoabotíxoma xi tjíin?

²⁹ S'e Kjisoo bi katsoó:

–Kjoabotíxoma xi 'niú chjí ngasenií ngayeje kjoabotíxomaa, kuí xi'bi: “Nda'yájnú jún xta Israel, Ndiáná, ta ngo tsi ma, ³⁰ kó ti'intjé ji Néé kui xi Ndiáa ngayeje inímáa, ngayeje kjoamindyíoon, kojo ngayeje takín kojo ngayeje nga'niúy.” Kuí bí xi'bi xi 'niú chjínií kojo xi kjoabotíxoma xi tjoón ³¹ Xi ma joó, ti mején ti bi ti tsó: “Ti'intjé ji xtaa xikó ma ts'en tjoó yojóo.” Jmíjín ingo kjoabotíxoma xi chjí ngasenií xikoó nga jó xi'bi.

³² Kó bi katsó kui nda chjiniékjoakitií:

–Nda kji'i Mostro, jakoxi ni xi kase: ta ngo tsi ma Néná, kó jmíjín kje'e ngase. ³³ Kó nga tjó kamaná Néná ngayeje inimaná, ngayeje kjoamindyionná, ngayeje takón kojo ngayeje nga'niúná, kó nga tjó si'án xtaa xikó ma ts'en tjóná yojoná,

chj́ ngasenii kui nii ta boajín ngayeje kjoatj́ xi 'bítí kía nchan ndikoón kojo chjie xi ni'ánk'as'ieen Néná.

³⁴ Kós'e nga tsint'ieé Kjisoo nga tanisién nda tsíchjia kui nda chjiniékjoakitii, bi katsoó:

–Kjinjín tindyinní nínga botixómá Néná.

Kó nguiti ingojín xta xi kamákón nga asiyá ngasee.

**Bi ts'én akasiyáá Kjisoo kjoaa 'yání xi
xta tjie xi kjindibáni Kristoo
(Matioo 22:41-46; Rkaq 20:41-44)**

³⁵ Nga ts'énbokoyá Kjisoo nditsen nangoxii, bi katsoó:

–¿Kóts'en nga já chjiniékjoakitii tsó nga Kristoo xta tjiee Ndabii xó kjindibáni? ³⁶ Xi ti kuíni Ndabii xi bi katsoó nga Asién Nixtjii Néná kats'énkíchjia:

Ndianá bi katsoó Ndiana:

“Tindyint'ení nga fojnína nínga botixoma an,
ngaskande nga k'uindo an
nguindie ndsaki kondra tse.”

³⁷ Ti kuíni Ndabii xi Ndía tsoó, ¿kó kóts'en nga xta tjiee kjindibáni Kristoo?

Xta kjiín achichí tsja kamaá nga tsint'ieé Kjisoo.

**Kjisoo bi ts'én yínguíta'in já fariseoo
kojo já chjiniékjoakitii
(Matioo 23:1-36; Rkaq 11:37-54; 20:45-47)**

³⁸ Kó bi katsoó ngase Kjisoo nga akoyá eén Néná:

–Chónjnu já chjiniékjoakitii, ngat'a achichí tsja máa nga 'bítsoma nga bojá njño ndio tsjakon, kó tsja máa nga ndikón ts'en ni'ántinde nínga síndo nditsen, ³⁹ kó tsja máa nga 'bíndonie yáxiríe xi tjón síndo nguiya ndi'a nínga ndokjoa eén Néná, kó tsja máa nga kui tjón 'bíndo nguindie xi tjón síndoo yamíxa nínga chinie nño. ⁴⁰ Kui jaá kuí boá xi ts'énchéjeé ni xi tjiín ínchjín k'án xi je k'ien xi'iin, kó achichí xó tsi Néná

chjiaa 'ne jama, tsi'e nga skuiendíkon xtaa. Kuí xta xi'ba xi tsie ngase kamajeé.

Bi ts'én akóyá Kjisoo kjoaa tonchjīe

(Rkaa 21:1-4)

⁴¹ Ngo nixtjin Kjisoo kis'ijña kjen nínga mindyia tonchjīe, kó askotsijeēn xta naxiíndaá nga ndyimindyia tonchjīe nguīya koxaa. Kó kjín xta chon xi tsie ton indyia. ⁴² Kji'a ma jachó ngo xtachjón k'án xi je k'ien xi'iin xi nima xi jmí tonjiín, kó jó ndí ton xi chiboa chjií indyia nguīya koxa tonchjīe. ⁴³ Kó Kjisoo tsíchjiaa xta tsi'e, kó bi katsoó:

–Jakoxi ni xi xianjnú'un nga kui xtachjoón k'aán nda tsi nima, tsie ngase katsjá ta boajiín ngayeje xta xi je indyia tonchjīe nguīya koxaa, ⁴⁴ ngat'a ngayeje xtaa, ton xi 'bonguii xí indyia, tanga kui xtachjoón nda tsi nima, indyia ngayeje ton xi skjiniē kojo xi k'uiní nga k'uijña.

Bi ts'én katsáyá Kjisoo kjoaa nga kuixondo nangoxii

(Matioo 24:1-2; Rkaa 21:5-6)

13 Kó nga jataxie Kjisoo nditsen nangoxii, ngo xta tsi'e bi katsoó:

–Ji Mostro, ján'an xi kon kui ndijo yi'ii kojo kui ndi'a nk'aa!

² Kó Kjisoo bi katsoó:

–¿A ye ji kókón kui ndi'a nk'aa? Ngayejeē nga kuixondo, kó nde ngo ndijo k'uíndojin xi s'indosoón xkjín.

Bi ts'én katsáyá Kjisoo kjoaa chiboa xi s'ijña

nguindieē nga kjuie ngasondieē

(Matioo 24:3-28; Rkaa 21:7-24; 17:22-24)

³ Kó kia kis'ijñando Kjisoo kia tjingui nínga tjín yá oliboo xi tikón kjen nangoxii. Kó Peé, Sandiyaá, Juaa kojo Jandree xín tjien asiyaá nga bi katsoó:

⁴ –T'íyéjne, ¿kji'ání nga kama kui nii, kó mí chíboá xi s'ijña nguije makjatjosón nga kama kui nii?

⁵ Kó Kjisoo íts'iyanií nga bi katsoó:

–Chónjnu nga jmíjín xi k'onchajojnú. ⁶ Ngat'a achichí ma xta xi kjo'e ngajona nga bi katso: “An boá xi Kristoo”, kó kjín xta xi k'onchajo.

⁷ Tanga kji'a nga konda'yájnú nga je kjima kjoaxchán, ngata ndakonjín majnú, ngat'a takó boá kama, tanga kjié kjochójín nixtjin nga kjuie ngasondiee. ⁸ Ngat'a naxiíndaá skjánjo xkjín, kojo já ree skjánjo xkjín. K'uié kjindíá kó kjín nguindie nínga kama kjoandikon, tanga nga kama kui nii, s'e tsi kui'ítsiyanií xi so xi ndakjaan.

⁹ Tanga ti juún chónjnu yojojnú, ngat'a si'ank'as'ienjnu nguia tsja jáxaá, kó kjoájnú kia nguia ndi'a nínga ndokjoa eén Néná kó nguindyikon xtitjón kojo nguindyikon ree konguínjojnú tangat'anií an, tsi'e nga kondókjojnú kjoaa an nguindyikon kui xtaa. ¹⁰ Nguindiee nga kjuie ngasondiee chjiénga ngayeje naxiínda xí tjín ngasondiee k'uinijmíí éntjatsiee Néná. ¹¹ Tanga nga si'ank'as'ienjnu nínga síndo jáxaá, ngata ndajín majnú kjoaa ni xi kondókjojnú, ti nde ngata ni'ánkjójínjnu, tasá ni xi k'uiyájnú nga k'uinjnu kui chíboaa kui xi ndokjoajnú, ngat'a jmí tsi jún xi kondókjojnú, Asién Nixtjiin Néná boá xi kuichjia. ¹² Kó ngo nts'ie ti kuii sa'ínk'as'ien xi ingo nts'iee nga si'ank'ien, kó na'mii sa'ínk'as'ien ndií, kó ti kui ndií kondra koejee xi xchaá, kó sa'ínk'ién xkjín. ¹³ Kó ngayeje xta sa'ínch'ójnu tangat'anií ja'éna, tanga xi sa'ínch'íkjoa ngaskande nga kjuiet'a, kuí xi'ba xi kjetjo'a.

¹⁴ Tanga kji'a nga xchajnú jún ngo ni xi tanisién 'niú ch'o kji'i xi tsíchjia nda chjinié'eén Néná xi 'mí Ndanií nga k'ajín tikón nínga k'uijña (xi sa'ínyá kui eén, ngatamakjiín), kós'e kji'a boá nga kui xta xi síndo Judea ngatanga nguijin k'ijña ján. ¹⁵ Kó xi tikón nk'aa ndi'aa, ngata fotjajénjín tsi'e nga

k'os'tien ndi'aa nga skíbé ngo nií, ¹⁶ kó xi nguujin jnoo tso'ba, ngata fi'oyajín tsi'e nga koejekja'á njño xi bót'a ngaxton.

¹⁷ ;Niṁa xó ndí ínchjín xi ndí ndyíya'a kojo xi ndí ndyits'enxchá kui nixtjin xi'ba! ¹⁸ Ndokjoajnú Néná tsi'e nga, nga kuiyojnu nixtjiin chonch'ánjín nga boá kama, ¹⁹ ngat'a kui nixtjin ján achichí kjoanima kjoa'atio ngayeje xtaa, kó ngo ni xi kje jmí nixtjin ma xi kama, ndeskande koó nga Néná ítjats'ennii nga kats'énda ngasondiee ngaskande ngot'e, ti nde nguiti kamajín jaskan. ²⁰ Kó tsi Néná chiboajín kui'íjñaá kui nixtjiin, ta'yajín xi kjo'tjo'a, tanga tangat'anii xta xi je ja'ájin, chiboa nixtjin íjñaá nga kama kui nixtjiin.

²¹ Kó tsi tjín ka'a xta xi bi katsojnu: “Jén'en tsitsíjenjnu, k'ie tikón Kristoo”, kojo tsi “jén'en kía tikón”, ngata ni'áns'ijinjinjnu. ²² Ngat'a kjín Kristo ndiso xi kuijín xi kjo'tjokjá kojo kjín já chjinié'én ndiso xi kjindibá, kó sa'ín kjoandikón kojo chiboa tsi'e nga k'onchajo xtaa, kó ngaskande kamaa tsi k'onchajo xta xi je ja'ájin Néná. ²³ Tanga jún chónjnu yojojnu, ngat'a je katsáyatjónjnu'un ngayeje ni xi kama.

Bi kama nixtjin nga kjo'e nguini ndií nda xi'iin

(Matioo 24:29-35, 42-44; Rkaq 21:25-36)

²⁴ Tanga kui nixtjin ján, nguije ja'a nixtjiin kui kjoanima, ts'ueé kamajño, saá nguiti jmí ndi'í tsjaajín, ²⁵ kó nño kuixonguini ndi'ak'ajmi ján kó kjotsie ngayeje nga'niú xi tjín ndi'ak'ajmi ján. ²⁶ Kós'e kji'a boá nga xcha ndií nda xi'iin nga ngo ndi kjindibájinni, kó achichí nga'niú k'ueié kojo tsie kjoajee kjindibájo. ²⁷ Kó kji'a boá nga sanguíya ndítsjee kó kui'ítikó xta xi je ja'ájin nga nijún tjinguii kui ngasondiee, ndeskande nínga fet'aa t'ananguii ngaskande nínga fet'aa ndi'ak'ajmii.

²⁸ Ngatamakjínjnu énkjiin yá igoo, xi bi tsoó: Nga fotjoo tjia nts'ieén kojo xkaa, ja je ya nga je tikón tiña chondoboa. ²⁹ Ti boá ti ts'én jún, nguije xchajnú nga je kjima kui nií, ja je

yajnú nga ndíí ndá xí'iin je je'e tiña xikoó tsi je tikón nguixtio ngantjoaa. ³⁰ Jakoxi ni xi xianjnú'un jún nga kjiē koyajín xta xi síndo ngot'e tsi tjónjín kjoťjosón kui nií. ³¹ Ndi'ak'ajmii kojo t'anangui kjoa'a, tanga éna kjoa'atijajín.

³² Tanga kui nixtjin ján kojo kui chiboa ján, ta'yajín xi be, nde ndítsjieē Néná xi síndo ndi'ak'ajmi ján bejín, nde ndíí Néná bejín, ta ngototo Na'mii xi be.

³³ Kó kuíni nga tindyiondajnú, ngata tsjayojoféjínjnu, kó ndokjoajnú Néná, ngat'a yajínjnu nga kjocho kui nixtjiin.

³⁴ Xikónií ngo ndá xi kjin kijí, kó íjñamasien ndi'aa, kó já mosoo katsjaá xá nga ngo nga ngo, kó ndá xi konda ngantjoaa katsanguiya tsi'e nga skondá. ³⁵ Kuíni nga tindyiondajnú tsoboa, ngat'a yajínjnu mí nixtjin nga kjo'e ndia xi tsi'e ndi'aa, tsi nga kjimajñoó, kojo tsi nga masien nixtjiē, kojo tsi nga skandá xanda xí'iin kojo tsi nga ndibá'ásieēn, ³⁶ tsi bi ma tjien kjo'e nga kji'ájín ndyitsjayojoféjnu. ³⁷ Kó kui ni xi t'ixianjnú'un jún, ngayeje xtaa xí boa t'ixiaán: ¡Ngata tsjayojoféjínjnu!

Bi ts'én índa jáxaá tsi'e nga stsoboa Kjisoo

(Matioo 26:1-5; Rkaq 22:1-2; Juaq 11:45-53)

14 Jó nixtjin nguindieē nga kama s'ueé paskuaa kojo s'ueé pan xi jmí nisan mindyajiin. Já nguitokoo chiná'mii kojo já chjiniēkjoakitii, tsangaseē kóts'én stsoboa Kjisoo nga kui'índisota'in tsi'e nga sa'ínk'ién. ² Kó bi katsoó xkjín:

–Jmí tsi nguuijín s'ueé nga boa si'án, tsi'e nga kamakjánjín xta naxíndaá.

Bi ts'én akatiéjón ndasjēn toko Kjisoo

(Matioo 26:6-13; Juaq 12:1-8)

³ Kó nga tikón Kjisoo naxínda Betania kia ndi'aa Ximoo nda xi tjíin chí'in xi ts'enkjátsón tjixin yojoná, kó nga tikónt'a

yamíxa, jachókoón ngo xtachjón xi ts'énya'a ngo ndí rámita ndasíjen soboa xi chjí, xi naxó nardø kamándani, akján ndí rámitaa kó atiejón ndasíjeen toko Kjisoo. ⁴Tjín já xí síndo kui nguindiee xi kats'énxchán kó ja k'ie ja ngaján bi katsoó xkjín:

–¿Ánní nga ta tjíni'ánkjatsón kon kui ndasíjeen? ⁵Ngat'a kamá tsi kastiñá kui ndasíjeen kó ts'atoria ján úchán ton denario kastiñáni, kó kamá tsi kui toon xta nima xi jmí tonjiín katse'eé.

Kó kui jaá tsíchjiata'in kui xtachjoón.

⁶Tanga Kjisoo bi katsoó:

–Xióchonjnú, ¿ánní nga jún ndyini'ánxtijnú? Nda kji'i ni xi tjíts'énjona. ⁷Ngat'a xta nima ngatsjé nixtjin k'uíndojinjú, kó nga kama xi si'ánjnu kama kosikojnú, tanga an jmí tsi ngatsjé nixtjin kotjñajinjú'un. ⁸Kui xtachjoón kamá ni xi kats'én, je íjñanda yojona nga katsanguinjonna ndasíjen tsí'e nga kjonijín an. ⁹Jakoxi ni xi xianjnu'un nga tajñá nguindienií ngasondiee nínga k'uinielmi éntjatsiee Néná, ti boá ti ts'én kondókjoá ni xi kats'én kui xtachjoón, kó boá ts'én si'ankja'átsjien kui.

Bi ts'én índa Judaa nga kats'énk'as'ien Kjisoo

(Matioo 26:14-16; Rkaq 22:3-6)

¹⁰Kós'e Juda Iskariotee, ngo nda xi chjiáni nga tiejó xtaa Kjisoo, kijíkoón já nguitokoo chiná'mii tsí'e nga sa'ínk'as'ieen Kjisoo. ¹¹Kó kui já nguitokoo chiná'mii nga tsint'ie ni xi katsoó Juda Iskariotee, achichí tsja kamaá, kó índajo nga ton tsjaá. Kó tsangasendie Judaa kóts'en nga sa'ínk'as'ien Kjisoo.

Kjisoo bi ts'én iskjiniejo ngase ñño xtaa

(Matioo 26:17-29; Rkaq 22:7-23; Juaq 13:21-30;

1 Xta Korinto 11:23-26)

¹²Nixtjin tjoón nga chinie pan xi jmí nisan mindyiajiín, kji'a nga ni'ánk'ién ngo chotsanga tsí'e s'ué paskuaa, xta tsí'e Kjisoo bi katsoó:

–¿Ñání nga mejeén nga k'uijñándajne ni xi xini ji s'ué paskuaa?

¹³ Kó katsanguiya Kjisoo jó xta tsi'e, kó bi katsoó:

–Tanguínjnu naxiñdá 'niuú, kó kĩa sakójnú ngo nda xi ts'énya'a ngo nisa ndójoa, kó kui tanguíntjinguíjnú, ¹⁴ kó ta nínga k'os'ien kui ndaa, bi t'ínjnú ndi'aa ndi'aa: “Nda Mostroo bosíyá: ¿Ñá xó tikón nguindie nínga skjiniéjo nño xta tsi'e nixtjiin s'ué paskuaa?” ¹⁵ Kó kui ndaa kokójnú ngo nguiya tiyá nk'aa ngo ndi'a xi je tikóna, kĩa t'íjñandajnú ni chinie xi xinié.

¹⁶ Kó kijí xta tsi'e kó jachó nguijiin naxiñdá ján, kó boá ts'én kasakoo xikó katsoó Kjisoo, kó kĩa kats'énda ni chinie tsi'e s'ué paskuaa.

¹⁷ Kó nga kamájñoó je'ejo Kjisoo nga tiejó xtaa. ¹⁸ Kó tjienga síndo t'a yamíxaa, nga ndyikjinie nño, Kjisoo bi katsoó:

–Jakoxi ni xi xianjnu'un nga ngo jún xi ts'énkjiniejona nño xi sa'ínk'as'ienna.

¹⁹ Kós'e achichí ndasen kamaá kui jaá, kó ngó ngó íts'iyanii nga bi katsó:

–¿A an tsoboa?

Ingo xi bi katsó:

–¿A an tsoboa?

²⁰ Kó Kjisoo bi katsoó:

–Ngo xi chjiani nga tiejó xtana, kuí boá, kui xi nijan ndyinuanguindájne panjne nguiyaa ti kuii tiboaa. ²¹ Jakoxi nga ndií nda xi'iin chjiénga boá kamaa xikó ts'én kjit'a xojon eén Néná, tanga jnima xó kui nda xi tangat'anii kui nga si'ank'as'ien! Ta sa ra nda tsi ta boaa katsenjín.

²² Kó tjienga ndyikjinie ni chiniee, Kjisoo iskjibé ngo pan, kats'énichikonñé, akjángá, s'e katsjaá xtaa nga bi katsoó:

–Chjábejnu, kuí xi'bi xi yojona.

²³ Kó iskjibé chitseeén, kó nguije katsjaá ndok'óchji Néná, katsjaá xtaa kó ngayejeé nga kats'eyá. ²⁴ Kó Kjisoo bi katsó:

–Kuí xi'bi xi jínna, nínga tji'bínda ngo kjoatjatsie tsi'e Néná kojo jún. Jín xi xtjoón tangat'anií kjoandaa kjín xta. ²⁵ Jakoxi nga xiyájnú'un nga nguiti k'uijín an ndaa tostsijeé, ngaskande nga k'uí an xi tjatsiee nga kotíxoma Néná.

Bi ts'én katsáyatjón Kjisoo nga Peé sa'ínkiejín yojoo
(*Matioo 26:30-35; Rkaa 22:31-34; Juaq 13:36-38*)

²⁶ Nguije kisie só xi ndaa Néná, kijí nínga tikón tjingui nínga tjin yá oliboo. ²⁷ Kós'e Kjisoo bi katsoó xtaa:

–Ngayejejnú nga kui nixtjieen nguiti s'ijinjínjúnú an, ngat'a je kjit'a xojon eén Néná nínga bi tsoó: “Sa'in'óon nda xi koon chotsangaa kó chotsangaa stsojoboa.” ²⁸ Tanga nguije kjoa'á'yána, kia kjuíntjónjúnú'un nangui Galilea.

²⁹ Kós'e Peé bi katsoó Kjisoo:

–Nda tsi ngayeje xi nguiti s'ijinjíin ji, tanga an boajín sa'in an.

³⁰ Kó Kjisoo bi katsoó:

–Jakoxi ni xi xian an nga kui nixtjieen ji, nguindiee nga jó ndiya skandáya xanda xi'iin, ji je ján ndiya je kini'ínkiejín yojoo nga yení.

³¹ Tanga Peé achichí 'niú kats'én nga bi katsoó:

–Kjoajíin nda tsi ngaskande nijan koya, tanga jmí nixtjin nga sa'ínkiejín an yojona nga bee ji.

Kó ngayeje xtaa xi ngasee ti boá ti katsó nga.

Kjisoo bi ts'én tsíchjiaa Néná
(*Matioo 26:36-46; Rkaa 22:39-46*)

³² Kó jachó Kjisoo kojo xta tsi'e ngo nguindie xi 'mí Jetsemani, kó Kjisoo bi katsoó xtaa:

–K'ie tindyionrajnú k'iee, tjienga kuichjiaa Na'mina.

³³ Kó kijíjo Peé, kojo Sandiyaá kojo Juaa, kó íts'iyanií nga 'niú ndasen kojo 'niú nda kamaá. ³⁴ Kó Kjisoo bi katsoó:

–Achichí ndasen tikón inimana ngaskande nga koya an, tindyionrajnú k'iee, kó ngata tsjayojoféjínjúnú.

³⁵ Ti kji'a Kjisoo nguichí kijíboa'á, asién tikoó kó yejénxtien kjen ngaskande nga kisit'aa t'ananguii, s'e tsíchjiaa Néná tsi'e nga tsi ta'a kama nga kjochójín chíboa nga boa kamata'in.

³⁶ Kó bi katsó nga tsíchjiaa Néná:

–Abba, (Ná'mi, tsó kui eén), ji xi ngayeje nií xi máa ni'ín, tsi kama, chje'éxín boe'éní kui kjoanimaa, tanga jmí tsi ni xi xian an ni xi ngatama, tasá ngatama ni xi mejeén ji.

³⁷ Kó nga jachó Kjisoo nínga síndo xtaa kamábe nga kjiyojofé, s'e bi katsoó Peé:

–Ximo, ¿a titsjafé? ¿A kamájín chí ikindyie ndyikin tsi ta ngo ora? ³⁸ Ngata tsjayojoféjínjnú, tasá Néná ndokjoajnú, tsi'e nga chját'ayákónjínjnú, nga jakoxi asién níxtjínjnú 'niú tikón, tanga inda tikón yojojnú.

³⁹ Kó ti kijí nguini Kjisoo ingo ndiya, ti tsíchjia nguini Néná nga ti kui én tsíchjia. ⁴⁰ Kó nga jachó nguini Kjisoo nínga síndo kui jaá, ti kamábe nguini nga kjiyojofé, ngat'a ngaskande tjísichjá ma ndyikon nga njñaá, kó nde bejín mí ni xi katso nga kuichjiajo Kjisoo. ⁴¹ Xi ma ján ndiya nga jachókón nguini Kjisoo nínga síndo xtaa, bi katsoó:

–Tsjayojoféjnú 'ne, kó ti'ankja'yájnú, je jachó chíboa nga ndíí nda xi'iin si'ank'as'ien nguiya tsja xta jé. ⁴² iTisítjienjnú, tjíán 'ne! K'ie je ndibá tiña xi sa'ínk'as'ienna.

Bi ts'én kandobá Kjisoo

(Matioo 26:47-56; Rkaq 22:47-53; Juaq 18:2-11)

⁴³ Kó ti ts'énychjia ngase Kjisoo nga jachókoón nda xi 'mí Judaa, ngo nda xi chjiani nga tiejó xta tsi'e, kó kjín xta tjienjo xi ndyia'a kicha kojo yá, kó kui xtaa, já nguitokoo chiná'mii kojo já chjiniékjoakitií, kojo já xchá nguitokoo naxiíndaá xi katsanguiya. ⁴⁴ Kó kui nda xi kats'énk'as'ien Kjisoo ngo chíboa katsjaá kui xtaa nga bi katsoó:

–Kui xi ngo ndsó tsjáa t'anijon, kuí boá xi Kjisoo, ndoboajnú, kó nda t'íta'niújnú nga konguínjojnú.

⁴⁵ Kó Judaa nga jachókón tiñaa Kjisoo, kó bi katsoó:

–¡Mostro, Mostro!,

Kó ngo ndsó katsjaá t'anijon. ⁴⁶ Kós'e kui jaá katsoboá Kjisoo.

⁴⁷ Tanga ngo nda xi tikón kīaa, ts'axié kīcha ndojoó, kó kats'én'oón nga tsatie tji_{bo}anijon ngo nda mosoo chiná'mi xi 'niú nk'a xaá. ⁴⁸ Kó Kjisoo bi katsoó kui xtaa:

–¿A chejé an nga kīcha ndojó kojo nga yá kich'iajnú nga jé'endoboájnú'un? ⁴⁹ Ndyiojón ndyiojón akoyá an nditsen nangoxii, kó kandobájnúnú'un, tanga kui nii kjima tsī'e nga kjo_tjosón ni xi kji_t'a xojon eén Néná.

⁵⁰ Kós'e ngayeje xta tsī'e Kjisoo ijñámasien, s'e tsanga.

⁵¹ Tanga ngo nda xi tso'bátjinguī Kjisoo xi tjítsakjájón yojoo ngo njñonńtjibé tiboá, kandobá kui ndaa. ⁵² Kó kui ndaa ijñámasien njñonńtjibé xi tjítsakjájón kó ta tsanga kji'ixtí.

Bi ts'én tsanguínjo Kjisoo nguindyikon jáxaa

(*Matioo 26:57-68; Rkaa 22:54-55,63-71; Juaq 18:12-14,19-24*)

⁵³ Kó tsanguínjo Kjisoo nínga tikón chiná'mi xi 'niú nk'a xaá, kó kīa kamátikó ngayeje já nguitokoo chiná'mi xi ngasee, kojo já xchá nguitokoo naxiíndaá kojo já chjiniiekjoakitii. ⁵⁴ Kó Peé nkjin nkjin kijítjinguī Kjisoo ngaskande nga jachó nditsen ndi'aa chiná'mi xi 'niú nk'a xaá, kó kīa kis'ijñajiin jajún xi kondaa nínga ndyits'en'ásoo yojoo t'a ndi'í xi tjitsieé.

⁵⁵ Kó já nguitokoo chiná'mii kojo ngayeje jáxá nguitokoo ndyimongase ngo én ndiso kondraa Kjisoo ta tsī'e nga si'ank'ién, tanga jmí ni kasakojíin. ⁵⁶ Ngat'a nda tsi kjín ma xta xi índisota'in Kjisoo, tanga kamáchjjiín ni xi katsó, ngat'a ndsejenjín kamá eén. ⁵⁷ Kó tjín xta xi jastjien ma nga índiso nga yínguíta'in Kjisoo nga bi katsó:

⁵⁸ –Jin ma xi kanda'yájne nga bi katsó: “An sa'inkixóndó an kui nangoxii xi kats'énda tsja xtaa, kó ta ján tsi nixtjin sa'inda nguiñá an xi jmí tsja xta sa'índajín.”

⁵⁹ Kó ti nde boá ts'én kamángojin én xí katsó kui jaá.

⁶⁰ Kó chiná'mi xi 'niú nk'a xaá jastjfen ngamasieen xta kjíin, kós'e asíyaá Kjisoo nga bi katsoó:

–¿A jmí ni sejín? ¿Mí ni xi ndyichjia kui jaá kondra tse?

⁶¹ Tanga Kjisoo jmí ni katsójín, kó nde ngo én tsíchjiajín. S'e chiná'mi xi 'niú nk'a xaá ti asíyá nguinií nga bi katsoó:

–¿A jí xí Kristoo ji, a jí xí ndií Néná ji?

⁶² Kó Kjisoo bi katsó:

–Joon, an boá, kó xchajnú nga ndií nda xi'iin k'uijñá nínga kixii nga'niuú Néná, kojo nga kjo'e'ejinni nguujin ndi nga kjindibáni ndi'ak'ajmi ján.

⁶³ Kós'e chiná'mi xi 'niú nk'a xaá, kats'énxhán kó iskjíndiyájón ma njño xi yajá kui nga bi katsó:

–¿Kó si'an ngase chistiko? ⁶⁴ Ja je kanda'yájnú nga ch'o katsoó Néná, ¿kóts'en sasiénjnu kui nii jún?

Kó ngayeje xtaa nga ndsejen kamá nínga boá katsó nga tjiin jé kojo nga chjiénga si'ank'ien.

⁶⁵ Kó íts'iyanií nga tjín xi atítiajón, yí'má kjen, kó ye'eé tjingo, kós'e bi ki'mií Kjisoo:

–¡T'íyétjén ji xikoó ngo nda chjinie'eén Néná 'yá xi ye'eé tjingo!

Kó jajún xi ndyikonda Kjisoo tsat'a t'anijon.

Bi katsó Peé nga kats'énkiejín yoojo nga be Kjisoo

(Matioo 26:69-75; Rkaa 22:55-62; Juaq 18:15-18,25-27)

⁶⁶ Kó kji'a nga tikón Peé nguindie nditseen kui ndi'aa, jachó ngo na chjinie'boó chiná'mi xi 'niú nk'a xaá, ⁶⁷ kó nga kamábe nga Peé xi tjíts'en'ásoo yoojo t'a ndi'íí, askotsijen ndá ndaá kó bi katsoó:

–Kojo jí boá xi tintjeje ji Kjisoo xi chjiani Nasaret nga.

⁶⁸ Tanga Peé kats'énkiejín yoojo nga bi katsó:

–Bejín an kui ndaa, ti nde bejín an ni xi t'íse ji.

Kó jataxie nditsen ján kĩa t'a ngantjoaa. Kó askandáyá ngo ndiya xanda xi'iin. ⁶⁹ Kó kui na chjini'e'boo, ti kamábe nguini ingo ndiya Peé, kó bi katsoó xta xi síndo kĩa:

–Kui xi'bi, xtaa Kjisoo boá nga.

⁷⁰ Tanga Peé ti kats'énkiejín nguini yoo nga be Kjisoo. Kó nguichí sajin, já xi síndo kĩa ti bi ti katsó nguini Peé:

–Tanisién jakoxi nga xta ts'i'e Kjisoo ji, ngat'a xta Galilea jí, kó xikó ts'én chjia kui jaá, boá ts'én ndokjoe ji.

⁷¹ Kós'e Peé its'iyani nga ch'o ts'én tsíchjia, kojo nga nguiboanéná katsó nga bi katsó:

–jBejín an kui nda xi ndyi'mijnú!

⁷² Kó askandáyá xanda xi'iin xi ma jó ndiya, kós'e Peé ja'átsjieen ni xi katsó Kjisoo nga bi katsoó: “Nguindiee nga jó ndiya skandáya xanda xi'iin, ji ján ndiya je kini'ínkiejín yojoo nga yení.”

Kó kats'énkjó kui nii, s'e askandá.

Bi ts'én tsanguínjo Kjisoo nguindyikon xtitjón Pilatoo

(Matioo 27:1-2, 11-14; Rkaq 23:1-5; Juaq 18:28-38)

15 Kó nga 'niú tajñoó, nguije kamátikó xtín já nguitokoo chiná'mii kojo já xchá nguitokoo naxiíndaá kojo já chjiniékjoakitii kojo ngayeje jáxaá, tsanguínjo Kjisoo kó n'niú ikindya, s'e kini'ánk'as'ieen Pilatoo. ² Kó Pilatoo asíyaá:

–¿A jí xí nda Ree xta judíoo ji?

Kó Kjisoo bi katsó:

–Ja boá kji'i ni xi t'íse ji.

³ Kó já nguitokoo chiná'mii achichí kjín ni xi yínguíta'inni.

⁴ Tanga Pilatoo ti bi ti katsó nguini nga asíyaá Kjisoo:

–¿A kondókjoejín ji? Ján'an achichí ni xi tjifonguíta'innii.

⁵ Tanga Kjisoo nguiti jmí ni katsójín, kó ngaskande kijíndikón maá Pilatoo.

Bi ts'én katse'éjee nga si'ank'ien Kjisoo

(*Matioo 27:15-31; Rkaa 23:13-25; Juaa 18:38-19:16*)

⁶ Kó xk_i nga ma s'ué paskuaa Pilatoo 'bijñándé ngo nda xi tji'yá ndoboaya, ta xi mí'á xta naxíndaá. ⁷ Kó ngo nda xi 'mí Barraba kis'ijña ndoboaya, kó k_{ia} nijan kis'ijñajo xta xi nijan kats'énk'ién inima nga askjanjo xtín jajún xi chjiani Roma.

⁸ Kó nga jachó xta naxíndaá, íts'iyanii nga tsí'aá Pilatoo tsi'e nga sa'ín xikó ts'én síkijí. ⁹ Kó Pilatoo bi katsoó xta naxíndaá:

–¿A mejénjnu nga k'uijñándé an nda Ree xta judío?

¹⁰ Boa katsó ngat'a ja bo je be Pilatoo nga já nguitokoo chiná'mii ta kjoaa kjoa'ontakón nga kats'énk'as'ien Kjisoo.

¹¹ Tanga já nguitokoo chiná'mii indyiátsabeé xta naxíndaá, tsi'e nga Barrabaa kui'a nga k'uijñándé. ¹² Kó Pilatoo ti bi ti katsó nguinií xta naxíndaá:

–¿Ja mí xi mejénjnu nga sa'injo an nda xi Ree xta judío ndyi'mijnú?

¹³ Kó kui xtaa ti askandáyá ma nguinií nga bi katsó:

–¡Tjat'e ji kro!

¹⁴ Tanga Pilatoo bi katsoó:

–Ja ¿mí ni xi ndajín xi kats'én?

Tanga tasá ma 'niú ngase askandáyá xtaa nga bi katsó:

–¡Tjat'e ji kro!

¹⁵ Kó Pilatoo, tsi'e nga kats'énnikon xta naxíndaá, íjñándé Barrabaa, s'e jaskan katsjá kjoa tsi'e nga akjaa Kjisoo, s'e kats'énk'as'ien tsi'e nga kjót'a kroo.

¹⁶ Kós'e jajuún iskjbé Kjisoo kó kijjjo nditsen ndi'a nínga ni'ánjeé xtaa, kó k_{ia} kamátikó jajún xi ngasee. ¹⁷ Kó ngo njño koán kini'ánkajá, kós'e kini'ándaa ngo korona nda'yá, s'e ik'í'á toko. ¹⁸ Kó íts'iyanii xtaa nga askandáyá nga bi katsoó:

–¡Tinde nda Ree xta judío!

¹⁹ Kó ngo yáxá ts'anié toko kojo atítiajón, kó indyiát'a xó tsií tikoó tsi'e nga kamábendikón 'ne jama. ²⁰ S'e nguije tsajnókie, ja'áxiín njño koán xi kats'énkajá, s'e ti kats'énkajá nguinií njño

xi tsi'e, xi ja boə yajá, kós'e ts'axié kui nguindiee tsi'e nga koót'a kro.

Bi ts'én akjat'a kro Kjisoo

(Matioo 27:32-56; Rkaq 23:26-49; Juaq 19:17-30)

²¹ Kó ngo nda xi 'mí Ximo xi chjiani naxińdá Sirene na'mii Rijaá kojo Rufoo, xi kjoe'eni nguijin jnoo kó ta kuí ma ora kjoa'a kĩa, kini'aán kjoa'niú kuí ndaa tsi'e nga asíkojo nga ya'ajo kroo Kjisoo.

²² Kó tsanguńjo Kjisoo ngo nguindie xi 'mí Gólgota, nguindiee ndatoko inima: tsó kui eén. ²³ Kó katse'eé bino xi kini'ánk'ájinni ni sa xi 'mí mirra, tanga Kjisoo kats'ejín.

²⁴ Nguije akjat'a kro, jajuún katsatonjo kjoach'áncha njño Kjisoo, mí ra xi sakoó nga ngo nga ngo.

²⁵ Chiboə nijan nga tajńo nga akjat'a kro. ²⁶ Kó ngo yátie akjat'a toko kroo xi kjit'a ngo én xi bi tsó: “NDA REE XTA JUDÍOO.” ²⁷ Kó nijan akjat'a kro jó já chejé, ngo nga fojnií kojo ngo nga skoón. ²⁸ Kó boə ts'én jatjosón ni xi tsó xojon eén Néná nínga bi tsó: “Kó boə ts'én kĩa kamáxkijo xta xi ndajín.”

²⁹ Kó xta xi ja'a kĩa achichí ch'o katsoó Kjisoo, kó kats'énkatjí ma toko nga bi katsó:

–jJi xi ni'ínkixóndé jí nangoxii Néná, s'e xi ma ján nixtjin ni'inde nguini, ³⁰ 'naxié'é soboe ji vojoo kó titjajen ji kroo!

³¹ Ti boə ti ts'én tsajńokie já nguitokoo chiná'mii kojo já chjiniəkjoakitii nga ja k'ie ja ngaján bi katsoó xkjín:

–Ts'axié'á kje'e xta, tanga majiín 'boxié'á soboa vojoo.

³² ¡Kui Kristoo, nda Ree Israel! ¡Ngatjatjajen kroo ngot'e, tsi'e nga xchajne kó s'ijinjne kui!

Kó ngaskande kui já xi nijan kisit'ajo kro Kjisoo xi ch'o katsoó.

³³ Kó nga kamá ndis'ueé, kis'iejńo ngayeje ngasondiee ngaskande nga kamá chiboə ján. ³⁴ Kó nga kamá chiboə ján nga kamánguixón, Kjisoo 'niú askandáyá nga bi katsó:

–Eloí, Eloí, ¿lama sabaktani? (Ne tsa'an, Ne tsa'an, ¿ánni nga ti'bíjñimasiénni? Tsó kui eén.)

³⁵ Kó tjin xta xi síndo kjaa, nga tsint'ie ni xi katsó Kjisoo, bi katsó:

–Ján'an xi tjítsó nga ts'éenchjiaa nda chjinie'eén Néná xi 'mí Elíaa.

³⁶ Kó ngo nda tsanga ma nga kijíkja'á ngo nixó xi kats'énk'andyini binó san, s'e ngo yáxá ítokó, s'e katsjaá Kjisoo tsi'e nga k'uí, kó bi katsó kui ndaa:

–Xióchonjnú, akjenráa nga Elíaa kjo'e'ek'énjengui.

³⁷ Tanga Kjisoo 'niú askandáyá, je'etsí'oón, s'e k'ien. ³⁸ Kós'e njñonntjibé xi tjíchjáni nguiya nínga 'niú ndikoón nangoxii jó tjin kamá nga katjondiyá, ndeskande nk'a ján ngaskande nguindie ján. ³⁹ Kó kui ndajun nguitokó, xi sikón kjen Kjisoo, nga boá ts'én je'etsí'oón Kjisoo nga k'ien, bi katsó:

–Jakoxi nga kui ndaa xi ndii Néná.

⁴⁰ Kó kjín ma ínychjín xi ta kjín askotsijeen ni xi kamaá, nguijin kui ínychjín kis'indo na Riya Lenaá, na Riya naaa Sandiyaá kojo Kosiee, kojo na Salomee. ⁴¹ Kuí ínychjín xi tsajátjinguí Kjisoo, kó kuí boá xi kats'enseén nga kis'ijña nangui Galilea. Kó ti kjín ngase ínychjín xi kis'indo kjaa xi nijan kijíjo Kjisoo nga kijí naxínda Jerusalen.

Bi ts'én akjanijín Kjisoo

(Matioo 27:57-61; Rkaa 23:50-56; Juaq 19:38-42)

⁴² Kó nga kamángxuixóon, nga nixtjin nga tjimíndyionda, ngo nixtjin nguindiee nga kjocho nixtjin ndikoón, ⁴³ jachó ngo nda xi 'mí Kosie, nda xi chjiani naxínda Arimatea, xi tjiín xá kja nguijin já nguitokoo, kui xi ti ts'énkoyaa nga kotíxoma Néná, kamákón nga kijíkoón Pilatoo kó tsí'aá yojo k'ieen Kjisoo.

⁴⁴ Kó Pilatoo achichí kijíndikoón nga tsint'ie nga je k'ien Kjisoo, kó tsíchjiaa ndajun nguitokoo, kó asíyaa tsi je tsienii nga je k'ien, ⁴⁵ kó nguije katsáyá ndajun nguitokoo nga je k'ien

Kjisoo, Pilatoo kats'énk'as'ieen yojo k'ieen nda xi 'mí Kosiee.
⁴⁶ Ngo njñonntjibé ts'atsie kui ndaa, kó nguije ts'enjengui kroo
 yojo k'ieen Kjisoo ítsakjájón kui njñonntjibeé s'e ijñá yojoo
 Kjisoo ngo nguiya ngatsjo xí tikón ngo naxi, s'e
 kats'éngátíkjayá ngo ndijo xi íchjáni ngantjoaa kui tixa
 ngatsjoó. ⁴⁷ Kó na Riya Lenaa kojo na Riya naaa Kosiee
 askotsijeen nínga akjanijín Kjisoo.

Bi ts'én ja'á'yaá Kjisoo

(Matioo 28:1-10; Rkaq 24:1-12; Juaq 20:1-10)

16 Kó nguije ja'a nixtjin ndikoón, na Riya Lenaa, na
 Riya naaa Sandiyaá kojo na Salomee, ts'atsie ni
 sijen xi sanguínjón yojoo Kjisoo. ² Kó nga tajñoó nixtjin tjoón
 xomanaa, nguije tjtjé ts'ueé, jachó nínga tikón ngatsjoó
 Kjisoo, ³ tanga bi katsó ja k'ie ja ngajaán xkjin:

–¿'Yá xi kjoa'áxinná ndijo xi kji'ixtio ngantjoaa ngatsjoó?

⁴ Tanga nga askotsijen kamábe nga je kamátíyaá ndijo je xi
 kji'ixtio ngantjoaa ngatsjoó. ⁵ Kó nga ts'as'ien nguiya tixa
 ngatsjoó, kamábe ngo nda xongo xí yajá ngo njño ndio tiboá,
 xi tikón xtjjeen nga fojnií nínga kis'ie Kjisoo, kó kui íchjiín
 achichí katsakjónní, ⁶ tanga kui nda xongoó bi katsoó:

–Ngata ndakonjín majnú. Je be an nga Kjisoo xi chjiani
 Nasaret xi ndyimindiséjnú, nda xi akjat'a kroo. Je ja'á'yaá, je
 nguiti jmjín k'iee, tsitsíjenjnuú nguindie nínga kis'ie. ⁷ Tanga
 tanguínjnuú, kó t'íyajnúu xta tsí'e, kojo Peé, nga “Kjisoo kja
 ts'énfítjónjnuú nangui Galilea, kja xchajnú kui, xikó katsó.”

⁸ Kó kui íchjiín nguije boá ki'míí tsanga ma nga jataxie
 nguiya ngatsjoó, ngaskande jatsié ma nga katsakjónní, nde
 ta'yajínni xi katsáyaá kui nií ngat'a katsakjónní.

Kjisoo tjón na Riya Lenaa akoó yojoo

(Juaq 20:11-18)

⁹ Kó nguije ja'á'yaá Kjisoo nga tajñoó, nixtjin tjoón
 xomanaa, tjón ma na Riya Lenaa akoó yojoo Kjisoo. Kuí

xtachjoón xi Kjisoo ts'axiéjiin yito xindajín. ¹⁰ Kijí kui xtachjoón kó kijítsáyaá xtá xi nijan kistso'bájo Kjisoo, ngat'a kjén nga ta ndasen síndo kojo ndyikjandá kui jaá. ¹¹ Kó kui jaá nga tsint'ié nga tikón Kjisoo, kojo nga kamábe an tjítsó kui xtachjoón, nde kis'ijinjiín.

Kjisoo bi ts'én akoó yojoo jó xtá tsi'e

(Rkaq 24:13-35)

¹² Kó nguije kamá kui nií, Kjisoo kje'e kis'ie nga akoó yojoo jó xtá tsi'e xi ndyifí ndiya jnoo. ¹³ Kó kui jaá kijítsáyaá já xí ngasee, tanga ti nde kui kis'ijinjiín.

Kjisoo bi ts'én katsjáxaá kojo katsanguiya apostroo

(Matioo 28:16-20; Rkaq 24:36-49; Juaq 20:19-23)

¹⁴ Nga fet'a Kjisoo akoó yojoo nga tiengo xtá tsi'e, tjienga síndo t'a yeje yamíxa kó kats'énxchánjo ngat'a kis'ijinjiín, kojo kjoaa nga tanisién tajá kamá inímaa, ngat'a nga kats'éns'ijinjiín xtá xi je kamábe nga je ja'á'yaá Kjisoo. ¹⁵ Kó bi katsoó:

–Tanguínjú ngayeje són ngasondiee kó t'ínijmijnúú éntjatsiee Néná ngayeje xtá xi tjín. ¹⁶ Xi s'ijiin kó kotíndá yojoo, kuí xi'ba xi kjo'tjo'áa yojoo, tanga xi s'ijinjiín, kuí xi'ba xi kamajeé. ¹⁷ Kó kui chíboá xi'bi xi k'uitsómajo xi s'ijiin éntjatsiee Néná: ngajona k'oxiéni xindajín, kó kuichjia éntjatsie, ¹⁸ nda tsi skíbé ngo ye, kojo nda tsi k'uí ni xi ts'enk'iéná, jmí ni sa'ínjiín, kó ti boá ti ts'én tsi kuí'íjñasoón tsja xtá xi oon, kamandaya.

Bi ts'én kijí Kjisoo ndi'ak'ajmi ján

(Rkaq 24:50-53)

¹⁹ Kó boá ts'én Ndiá Kjisoo nguije tsíchjiajo xtaa, kachjanink'a nga kijí ndi'ak'ajmi ján, kó tsja fojnií Néná kis'ijñat'a. ²⁰ Kó kui jaá kijík'ínijmi eén Néná ngayeje són ngasondiee, kó Néná asíkojo nga katsjá nga'niuú eén nga kats'én kjoandikón. Boá kji'i.